

III RIIGIKOGU

3. istungjärk. **Protokoll nr. 79 (45).** 1927. a.

III Riigikogu koosolek 5. mail 1927. a.
kell 10.

Kokku on tulnud 89 Riigikogu liiget.

Valitsuse looshis: Riigivanem **J. Teemant**, välisminister **F. Akel**, kohtuminister **O. Tief**, sõjaminister **N. Reek**, kaubandus-tööstusminister **K. Kornel**, haridusminister **J. Lattik**, teedeminister **A. Kerem**.

Päevakord:

1. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul **L. Johanson'i**, **E. Jonase** ja **O. Gustavson'i** arupärimisele Avinurme maatainimestele ja väikemaapidajatele metsamaterjali saamise mittevõimaldamise kohta.

2. Eesti-Belgia vahelise kurjategijate väljaandmise konventsiooni kinnitamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

3. Eesti-Austria vahelise kurjategijate väljaandmise ja kriminaalasjus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

4. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus — II lugemisel.

5. Riigi majapidamise aruande komisjoni esitis riigikontrolöri aruande kohta o.-ü. „Revalise“ asjas.

6. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — rahaasjanduse komisjoni ettepanek.

7. Lindudekodu asutamise seadus Kuresaare linna piiris asuvas „Väikeses lahes“ — üldkomisjoni ettepanek.

8. Välismaalastele teenistusloa-andmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

9. Rahukohtu trahviseaduse täiendamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

10. Eraõppeasutuste seadus — hariduskomisjoni ettepanek.

11. Viljandi-Valga maantee õiendamiseks maa sundvõõrandamise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

12. Veo- ja liikumisvahendite üldlugemise, registreerimise ja kaitseväele võtmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

13. Palga alammäära seadus — sotsiaalkomisjoni ettepanek.

14. Uute linnade tuluallikate suurendamise ajutine seadus — omavalitsuse komisjoni ettepanek.

15. Eluaseme seadus — maakomisjoni ettepanek.

16. Maavolikogude kodukorra muutmise seadus — üldkomisjoni ettepanek.

Koosolekut juhatab abiesimees **M. Martna**.

Sekretäri kohal sekretär **M. Juhkam**.

Koosolek algab kell 10.15 min.

Juhataja **M. Martna**: Avan Riigikogu koosoleku.

1. Teadaandmine komisjoni antud seaduseelnõu kohta

Seaduseelnõu kohta

Sekretär M. Juhkam: Vabariigi Valitsuse poolt on Riigikogu juhatusele tulnud ja antud väliskomisjoni Eesti ja Austria vahelise konsulaar-konventsiooni kinnitamise seadus.

2. Läbirääkimised Vabariigi Valitsuse vastamise puhul L. Johanson'i, E. Jonase ja O. Gustavson'i arupärimisele Avinurme maatainimestele ja väikemaapidajatele metsamaterjali saamise mittevõimaldamise kohta.

L. Johanson (stp): Austatud Riigikogu liikmed! Need, kes härra Tief'i varem on kuulnud, teda tähele pannud, võisid ette arvata, et niisugune vastus ka sellele arupärimisele tuleb. Vastuse sisu lühidalt kokku võttes on: „Kõik on korras, midagi erilist juhtunud ei ole.“ Peab ütleva, see on härra minister Tief'i õnnelik joon, välja tulla igasugusest seisukorrast nii õelda „puhalt“ — ma paneksin selle sõna jutumärkide vahele.

Selleks on härra Tief'il ka väga suured anded ja seni on neid andeid krooninud täielik kordaminek. Toome kas või selle iseloomuliku näite: ilumetsa loo. Ja kuidas härra Tief seda siin käsitas. Oli küll ilumets, kuid sinna ilumetsa tungis suur ja hävitav tuulemurd ja mets raiuti sellepärast maha, et tuule hävitustöö eest seda päästa. Sellega on täide saadetud riiklik ülesanne, ülesehitamise töö, mille eest vääraks härra Tief'ile anda — Vabadusristi enam ei anta — põllumeheseltsi väike või suur kuldauraha. Härra Tief on jällegi küsimust nii

käsitanud — kõik on korras, kõik on hästi ja millegi üle pahandada tarvis ei ole. Kuid Avinurmes ei ole olud kaugelki sugugi nii korras, nagu seda härra Tief kirjeldab. Neid inimesi, kes sellele kirjale, kus on mitte ainult kaks või kümme, vaid palju rohkem allkirju, alla kirjutanud, neid inimesi võib täiesti usaldada. (Põllutöoministri kohustetäitja kohtuminister O. Tief: Missugune kiri?) See kiri on tulnud märgukirjana Avinurme elanikkudelt, kus nad ütlevad, et elamine seal võimatuks saab: maa on halb ja käsitööd teha ei saa, sellepärast et ei võimaldata puumaterjali saamist.

Mis puutub teise, nimelt karjatamise küsimusse, selle kohta on antud välja uus määrus, mis avaldatud „Riigi Teatajas“. Kas see määrus hea või halb, seda näitab tulevikus elu, kus puudused varju ei jää. Avinurmes on seni kestnud — ma olen seda järele kuulanud — endine puudulik seisukord nii puumaterjali saamises kui ka karjatamise küsimuses. Kui härra ministril teistsugused andmed on, siis peab ütleva, et need andmed ei ole täpsed. Üldse peab tähendama, et mida kaugemal pealinnast, seda vähem pööratakse tähelepanu inimeste olukorrale. Ma võiksin karjatamise küsimuse suhtes ette lugeda Avinurme naabervalla elanikkude ühise märgukirja, kus nad muuseas järgmist ütlevad:

„Meie, allakirjutatud riigi väiketalude rentnikkude kasutada olevad majapidamised Tartumaal, Lohusuu vallas, Tiirikoja külas on juba mitme meie esivanemate sugupõlve poolt metsa- ja Peipsi suurveest ülejutatavatest soomaadest kultuurmaaks muudetud ja praegu viimase võimaluseni kasutatud, mida sunnib juba nimetatud talude väiksus — üldsuurus 0,5—5 tiinuni. Peipsi järve, riigi ning eramaade vahele kiilutult puudub Tiirikoja küla täiesti karjamaa. Seni, juba 60 aasta kestel võimaldati meile karjatamine riigimetsas tasuta eest, kuna nüüd viimastel aastatel, kus varem karjatamiseks lubatud metsa maha raiutud, on meile karjatamiseks ainult mõnetiinuline isegi metsaks kõlbmatu liivanõmm jäetud, kuna kõrvalolevates raiesmikkudes karjatamine keelatud. Suuremat metsa enam lähikonnas ei ole ja kaugemale pääsemist takistavad raiesmikud ja Sonda-Mustvee raudtee.

Niisugune võimatu seisukord sunnib meid teadlikule seaduserikkumisele loata karjata mine näol, millele järgnevad trahvid, mille kogusumma 1926. aastal 900 marka karilooma kohta välja tegi. Isegi metsametnikud seisavad selle kui paratamatu pahe ees nõutult. Tundes kohalikke olusid, teavad seda seaduserikkumist pealesunnituna, kuid peavad seaduse tähe järgi trahvima.

Karjapidamist kui tulutoovast majanduseharu meil ei ole olnudki; selleks oli ka endine lodu karjamaa liiga halb, et aga meie põllupidamise peaproductideks aedviljad, mis tugevat sõnikuväetust tarvitavad, on kariloomade pidamise kitsendus meie majapidamise üldine ummikusseajamine, mida ka viimastel aastatel märgata.

Äärmise kibedustundega jälgime maakorraldusesse puutuvate seaduseelnõu arutamist Riigikogus. Näib, kui hüüaksime meie kuskilt väljastpoolt enese olemasolust. Sajad palvekirjad Peipsi ranniku piirkonnast on jäljetult kadunud. Kellel on, sellele antakse“ — nähtavasti mõeldakse siin härra Tief'i ja asunikude peale — „ja meie, kes vähega, ainult ära elamise-võimalustega, oleme harjunud ning ka vähega lepime, jääme kuuldepiirist hoopis välja. Meie õnnetus on see, et oleme sattunud elama riigipiirile Peipsi ja riigimetsa vahele, mis meid kokku pigistavad.“

See iseloomustab seisukorda, mis Avinurmes ja tema naabervaldades valitseb. Ma arvan, kui poliitilised kaalumised kõrvale tahetak jätta, siis vist ühtki erakonda ei leia, kes härra Tief'i vastuse meie arupärimise peale rahuldavaks tunnustaks. Kui aga poliitilistel kaalumistel see küsimus otsustatakse, siis võidakse ju minu ülemineku-vormel tagasi lükata. Ta oleks järgmine: „Ära kuulates Vabariigi Valitsuse vastuse L. Johanson'i, E. Jonase, ja O. Gustavson'i arupärimisele Avinurme maatainimestele ja väikemaapidajatele metsamaterjali saamise mittevõimaldamise kohta, ei pea Riigikogu seda vastust rahuldavaks ja läheb päevakorras edasi.“

Põllutöoministri kohustetäitja kohtuminister O. Tief: Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Põllutöoministri kohustetäitjana on mul au järgmist vastata. See arupärimine, mis Avinurme metsamaterjali kasutamise ja karjatamise kohta sisse antud, oli selles mõttes iseloomulik, et seal absoluutselt faktilisi andmeid ei olnud ette toodud, vaid oli öeldud, et seal karjatamine ja metsamaterjali saamine raskendatud olevat. Kuid milles just raskused seisavad, kellel just oleks mingisugust ülekohut tehtud, seda ei olnud ära tähendatud. Selles mõttes oli raske ka arupärimisele vastata. Nagu teie vastusest nägite, tähendasin mina kahele asjaolule. Ka põllutöoministeriumi arvates on metsamaterjali saamises ja karjatamises Avinurmes suured raskused ja et neid kõrvaldada selleks lubas põllutöoministerium kohalikkudele Avinurme elanikkudele metsamaterjali müüa kindla hinna eest. Et aga selgitada, missugust materjali puutõetigijatele vaja on, selleks tehti veebruarikuus

vastav korraldus metsaülematele. Peab tähendama, et see korraldus tagajärgi kannab alles tuleval aastal, sest tänavu talvel said puud varem üles töötatud, nii et ma arvan, see korraldus peaks tuleval aastal resultaati andma, kui kindlad hinnad liiga kõrgeks ei määrata. See korraldus annaks võimaluse, et kohalikud elanikud ei ole sunnitud metsamaterjali lankide näol ostma, vaid kindla hinna eest tarbepuid. Ma arvan, et selles mõttes põllutöoministeeriumi korraldus peaks mingisuguse rahulduse võimaldama. Et aga üldse võimalik oleks korralik ja rahuldav riigimetsa majapidamine sisse seada, nii et see raskusi ei sünnitaks kohalikkudele elanikkudele, selleks on vähe lootust. Sellepärast on Vabariigi Valitsus esitanud põllumajapidamiste metsaga varustamise seaduse eelnõu. On näha, et riiklikult on raske kodanikkude metsamaterjaliga varustamist korraldada. Aga teie räägite sellele eelnõule vastu, kuna aga teie poolt ka ühtki teist korralikku ettepanekut tehtud ei ole. Selles küsimuses oleme meie otsimiste ajajärgus. Ettepanek, mis ministeerium teinud sortimentide ja puude hinna määramise kohta, on üks abinõu, mis aitab seda korraldada. Aga radikaalsem korraldus on see, kui põllutöoministeeriumile antaks võimalus ka eramajapidamisi metsaga varustada.

Mis puutub karjatamisse, siis härra Johanson tähendas, et põllutöoministeerium on korraldusi teinud. Need korraldused tänavu aga suurt tagajärge ei anna, sest nende korralduste läbiviimiseks on vähemalt kaks aastat vaja. On tarvis karjatajate nimekirjad kokku seada, inimeste varanduste kohta on tarvis andmeid nõutada, ja seda nii ruttu ei saa. Igasugune reform nõuab aega. (K. Einbund, põl: Paha, et seal komisjonid on!)

Mis puutub komisjonidesse, siis pean tähendama, et raiepiletite väljaandmine sünnib ilma mingisuguste komisjonideta, need antakse välja metsaülemate poolt. Komisjonid vaid vaatavad läbi keeluraioonid, ja seal on tarvis vaielda, nimelt kas on tarvis keeluraiooni sisse seada või mitte, sest ühel isikul on raske otsustada.

Kokku võttes pean tähendama, et minu arvates põllutöoministeerium selles küsimuses ei ole sarnasele seisukohale asunud, et kõik on hea ja midagi ei ole vaja muuta, vaid ümber pöördult, põllutöoministeeriumil on tulnud teatud reforme läbi viia.

Mis minu isikusse puutub, siis pean tähendama, et ma ei ole optimist, aga ma ei ole ka see isik, kes ütleks, et meil kõik väga halb on. Meil on küll palju halbtust, kuid ma arvan, hea tahtmise juures saab ka halbtusi kõrvaldada. On õigus, et meie seisukohad härra Gustav-

son'iga paljus asjus ristamisi lähevad, kuid mulle näib, et hea tahtmine juures saame nii mõneski küsimuses kokkuleppele, eriti Avinurme asjus, kus puudub pind, millel meie väga palju lahku võiksime minna.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Johanson'i ettepanek on Riigikogu liikmetel juba teada. Rkl. Penno'lt on järgmine ülemineku-vormel: „Riigikogu, ära kuulates Vabariigi Valitsuse vastamise Riigikogu liikmete L. Johanson'i, E. Jonase ja O. Gustavson'i arupärimisele Avinurme maatainimestele ja väikemaapidajatele metsamaterjali saamise mittevõimaldamise asjus, — läheb päevakorras edasi.“

Asun rkl. Johanson'i ülemineku-vormeli hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on rkl. Johanson'i ülemineku-vormel tagasi lükatud.

Asun rkl. Penno liht ülemineku-vormeli hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on liht ülemineku-vormel vastu võetud.

3. Eesti-Belgia vahelise kurjategijate väljaandmise konventsiooni kinnitamise seadus — I lugemisel.

Üldkomisjoni aruandja **A. Anderkopp**: Riigikogu on kinnitanud juba mõnegi kurjategijate väljaandmise konventsiooni, mille Vabariigi Valitsus teiste riikidega sõlminud. Üks hilisematest nende hulgas on konventsioon, mille Eesti on sõlminud Soomega. Selle, nimelt Soome eeskuju kohaselt on nüüd hiljem Vabariigi Valitsus sõlminud kaks teist konventsiooni Belgia ja Austriaga. Oma ühtlases struktuuris vastavad need konventsioonid sellele eeskujule, mille Riigikogu Soomega juba on kinnitanud. Käesolev konventsioon läheb lahku ainult mõnes üksikasjas, nimelt nende süütegude nomenklatuuris, mille põhjal väljaandmine sünnib, mis tingitud on vastavast kriminaalkodeksi ehitusest. Loomulik on muuseas, et ka Eesti-Belgia vahelises kurjategijate väljaandmise konventsioonis väljavõte tehtud on sellekohaselt, et poliitilisi kurjategijaid välja ei anta. Poliitiliseks süüteks ei loeta selle konventsiooni kohaselt aga atentaati, mis ette võetud võõra riigipea või tema perekonna vastu.

Üldkomisjon on selle seaduse põhjalikul kaalumisel heaks kiitnud, ja tema otsuse kohaselt teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **M. Martna**: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

4. Eesti-Austria vahelise kurjategijate väljaandmise ja kriminaal-asjus kohtuliku abiandmise konventsiooni kinnitamise seadus — I lugemisel.

le ette dikteerib Austria kriminaal seadusandlus. Käesolev konventsioon läheb lahku eelmisest sellega, et temas ei ole tehtud väljavõtteid riigipea kohta, nagu eelmises konventsioonis.

Üldkomisjon on seda konventsiooni põhjalikult kaalunud, heaks kiitnud, ja ma teen tema otsuse kohaselt ettepaneku, see I lugemisel vastu võtta.

Juhataja **M. Martna:** (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on seaduseelnõu I lugemisel vastu võetud.

5. Piirituse ja alkoholiliste jookide müügi seadus — II lugemisel.

§ 27. kanti aruandja poolt eelmisel Riigikogu koosolekul ette. Härra töö-hoolekandeministrilt on § 27. kohta järgmine täiendav ettepanek: „Tervishoidlikuks otstarbeks müüakse piiritust: arstidele, loomaarstidele, hambaarstidele, ämmaemandatele, haigemajadele, ambulatooriumidele ja apteekidele tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse lubade põhjal. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsusel on õigus lubade väljaandmist vastavate maakonna- ja linnaarstide peale panna. Piirituse normid määrab kindlaks tervishoiu- ja hoolekandevalitsus.“

Töö-hoolekandeminister **J. Masing:** Väga lugupeetud rkl. härra Johanson selle täienduse puhul § 27-da juurde soovis teada saada, missugune on Vabariigi Valitsuse seisukoht minu ettepaneku kohta. Minul on au teatada, et Vabariigi Valitsus on minu ettepanekuga nõus.

B. Oja (tõer): Mina arvan, et töö-hoolekandeministri poolt tehtud ettepanek võiks vastu võetud saada § 27-da II lõikena. Sinna juurde tuleks aga lisada, et normide kindlaksmääramine, millest räägitakse ettepaneku lõpus, sünniks kokkuleppel aktsiisi peavalitsusega, et ka aktsiisi peavalitsusel oleks võimalus normide määramise juures kaasa rääkida. § 1. räägib, et tingimused, kuidas välja

antakse piiritust, määrab kindlaks rahaminister, siin aga võiks aktsiisi peavalitsus kaasa rääkida.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja **B. Oja** (lõpusõna): Härra töö-hoolekandeministri ettepanek ei ole rahaasjanduse komisjonis arutusel olnud. Rahaasjanduse komisjoni nimel ma selle ettepanekuga ei ühine. Kui see ettepanek peaks vastu võetama, siis juba § 27-da II lõikena. Rahaasjanduse komisjonis oli arutamisel piirituse väljaandmise küsimus tehnilisteks otstarveteks, kuna tervishoidlikkudeks otstarveteks piirituse väljaandmise kohta eriseadust ei ole. Nõnda võiks see parandus sisse võetud saada § 27. II lõikena.

Juhataja **M. Martna:** Härra töö-hoolekandeminister ühineb rkl. Oja' ettepanekuga „kokkuleppel aktsiisi peavalitsusega“, nii et see ettepanek eraldi hääletamisele ei tule. (Chr. Kaarna, tõer: See on asja raskesti tegemine. R. Penno, as: Palun eraldi hääletada.) Asun härra Oja' täiendus-ettepaneku hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb härra töö-hoolekandeministri täiendus-ettepanek. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Hääletamisele tuleb § 27 järgmisel kujul: „Tervishoidlikuks, teaduslikuks, keemiliseks ja tehniliseks otstarbeks, samuti ka jookide valmistamiseks ja väljaveoks müüakse piiritust ja piirituse puhastamise juures saadud alamsorte ja jätteid puhastatud või denatureeritud kujul rahaministri poolt määratavate hindadega ja tingimustel.“

Tervishoidlikuks otstarbeks müüakse piiritust: arstidele, loomaarstidele, hambaarstidele, ämmaemandatele, haigemajadele, ambulatooriumidele ja apteekidele tervishoiu- ja hoolekandevalitsuse lubade põhjal. Tervishoiu- ja hoolekandevalitsusel on õigus lubade väljaandmist vastavate maakonna- ja linnaarstide peale panna. Piirituse normid määrab kindlaks tervishoiu- ja hoolekandevalitsus.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 27 vastu võetud.

Aruandja **B. Oja** kannab ette ja eraldi hääletamisele võetakse vastu nähtava enamusega §§ 28—33.

§ 28. Piirituse, viina, napside ja likööri nõudes sisalduva aine hulk, samuti piirituse ja viina kangus tähendatakse müügile saadetavate nõude peale kinnitatud siltidel, kui need ained kinnistes nõudes müügile lähevad.

§ 29. Piiritust ja viina üle kahe liitri on lubatud kanda või vedada ainult nõudes, mis on suletud riikliku viinalao pitseriga või aktsiivalitsuse kindlustustega, napse ja likööri aga seaduslike vigastamata panderollidega kindlustatud nõudes.

M ä r k u s. Aktsiisi peavalitsusel on õigus kuni 1. jaanuarini 1928. a. viina müügile lasta pudelites, mis on suletud riikliku viinalao tembeldatud ja vigastamata korkidega.

§ 30. Paragrahv 5. nimetatud müügikohades, kus viinamüük lahtiselt lubatud, tohib viina, likööri, napse ja marjaveine kuni 3 liitrini igast liigist lahtiselt hoida, kusjuures pudelilt panderolle ja vabrikusilte ei ole lubatud enne pudeli tühjaksamist kõrvaldada peale pudeli suupeatava panderolli osa.

§ 31. Veinivedu vabrikust lädusse panderollimiseks võib sündida ka pitseeritud vaadides.

§ 32. Veinikeldritest ja -kauplustest, kus ainult veiniga kaubeldakse, võib 1) väljaviimiseks müüa veine, kusjuures pudelid peavad vigastamata panderollidega kindlustatud olema; 2) seesjoomiseks võib veini lahtiselt hoida igast liigist kuni 3 liitrini, kusjuures pudelilt panderolle ja vabrikusilte ei ole lubatud enne pudeli tühjendamist kõrvaldada peale pudeli suupeatava panderolli osa.

§ 33. Piirituse- ja viinamüük väljaviimiseks sünnib kinnistes pudelites, mis sisaldavad kolm neljandikku liitrit piiritust või viina ja mis suletud riigi viinalao pitseriga või muude seaduslike kindlustustega. Tarbekorral on Vabariigi Valitsuse määrusega lubatud piiritust ja viina ka suuremates ja vähemates pudelites müügile lasta. Veinide, napside ja likööride müük väljaviimiseks sünnib aga riigi panderollidega kindlustatud pudelites.

Riigi ladudest on lubatud piiritust ja viina välja anda § 27. ettenähtud otstarveteks ostjate poolt kaasatoodud nõudes, mis väljandmise juures lao poolt kindlustatakse.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

§ 34. Pudelid, milles õlle valmistamise ja müügi seaduse alla kuuluvaid jooke müügile saadetakse, peavad vähemalt $\frac{1}{2}$ liitrit õlut sisaldama, poolpudelid vähemalt $\frac{1}{4}$ liitrit. Lahtiselt müües tohib tarvitada aga ainult klaase või kruuse, millel joonega peale on märgitud nende mahutus sellekohase pealkirjaga. Müügil peab joogipind märgini ulatuma.

L. Raudkepp (krst): Teen ettepaneku, käesolevast paragrahvist ära jätta viimane lause „Müügil peab joogipind märgini ulatuma“.

Nimelt põhjendaksin seda ettepanekut sellega, et see on niisugune üksikasi ja niisugune väike üksikasi, mida tarvis ei ole seaduses ette näha. Selles praegu arutusel olevas seaduses on teine paragrahv, mis on palju tähtsam, näiteks § 24, kus on öeldud: üldiseks tarvitamiseks müüdava viina kanguse ja hinna määrab Vabariigi Valitsus rahaministri ettepanekul. Miks ei või siis seda endastmõistetavat määrust, mis viimases lauses on, miks ei või seda jätta Vabariigi Valitsuse korraldada, kui tõesti selleks peaks vajadus olema? Aga võib ju ka ette näha, et selleks vajadust ei saa olla. Iga ostja nõuab, et talle antakse niipalju kaupa, kui tal õigus on nõuda. Kui kruusil need märgid ära on tähendatud, eks ostja siis ise näita, kas ta soovib pool osa sellest, mis märgitud kruusile, või täie osa.

Mina nimetaksin ühes selle paragrahviga veel midagi muud, ja see käib üldse mõne paragrahvi sõnalise kuju kohta. Kui § 8-da puhul öeldi mulle härra advokaat Kalbus'e ja teiste poolt, kui ma ütlesin, et siin peaks ette nähtama ka karistus, kui öeldi, et iga kodanik ja Riigikogu liige peab seadusi tundma, siis ometi ei ole see asi nõnda. Seal on öeldud: „Loata üleandmise või üleviimise korral võetakse luba aktsiisi peavalitsuse korraldusel ära ja tunnistatakse maksusetuks.“ Oleks õigem, kui oleks: „Keelatud on loata üleandmine või üleviimine, kusjuures võetakse luba aktsiisi peavalitsuse korraldusel ära jne.“ Üldseaduses peab ära tähendatud olema, mis on keelatud; siis seatakse kokku vastavad paragrahvid teistes seadustes, mille alla see käib. Seadusel peab olema rohkem negatiivne kuju kui jaatav. Ja seda õpetust, mis mulle härra Kalbus tahtis anda, ei või ma vastu võtta. Härra Kalbus oleks võinud otsekohe nimetada seda paragrahvi, mille alla käivad need, kes § 8-da vastu eksivad.

Teen ettepaneku, viimane lause paragrahv 34. välja jätta.

L. Johanson (stp): Härra Raudkepi parandus võiks ju vastuvõetav olla, kui meie õieti mõistame härra Raudkepi seisukohti ja põhjendusi. Härra Raudkepp ei ole neid siin ette toonud, kuid tema iseloomust ja ülesastumisest võiks seda ju ka järeldada. § 34 on öeldud: „Lahtiselt müües tohib tarvitada aga ainult klaase või kruuse, millel joonega peale on märgitud nende mahutus sellekohase pealkirjaga“. Rahaasjanduse komisjonis seati see nõudmine ülesse, et härradel pastoritel teha kergemaks 7-da käsu rikkumise vastu võitlemist. Vist 7. käsk on see varastamise käsk. Kui nüüd aga seatakse igalpool kindlad mõddud, siis on ju eksimisi vähem. Ega vis-

tisti pastorite seisukohalt vaadates ei röömusta taevane isa mitte vähem nende üle, kes üle selle joone lähevad ja pärast kahjatsevad. Nii nagu see keskajal oli: kiusatus — see peab tingimata olema. Võiks ju ka härra Raudkepi ettepanek pooldada, et antakse kõrtsimees-tele vabad käed, et nad võiksid inimestele natuke klaasi põhja valada ja teine osa vahtu täis. Ja inimesed maksku. Muidugi härra Raudkepp võib ju ka öelda, mis kahju sellest karskusel on, kui inimene rohkem maksab. Sellelt seisukohalt vaadates võiks olla vastu võetav. Teine on esteetiline. (L. Raudkepp, krst: Teie eksite — eetilise.) Ei eksi, esteetiline, see on ilutundeline, eetilise aga — kõlbiik. Ma olen lugenud härra Raudkepi laule kirjavastuse all, ja see annab suurt tunnistust tema esteetilisest meelest. (O. Gustavson, stp: Rohkem ikka eetilisest.) Ei ole, siin on esteetiliselt meelt rohkem tarvis. Härra Raudkepp näeks, et klaasid oleksid mitmesugused, ja et joomise juures joodikul oleks ilutunde rahuldus, sest kui kõik klaasid on ühesugused, siis haavab see tema ilutunnet. (L. Raudkepp, krst: Peaasi on joone alune.) Ma arvan, et härra Raudkepp pooldab, et peab täielikku mõnu tundma, seda mõnutunnet ei tohi rikkuda ei mingisuguse kindla mõõduga ega kindla klaasi kujuga, vaid siin peab valitsema klaaside mitmekesisus. (L. Raudkepp, krst: Ma ei ole seda öelnud!) Kuid seda võiks Teie ütlusest välja lugeda. Ma ei usu, et ükski pooljoodik või täisjoodik hakkaks sellele vastu vaidlema. (O. Gustavson, stp: Tähen-dab, ettepanek oli tehtud joodikute huvides.)

Aruandja **B. Oja** (lõpusõna): Härra Raudkepi ettepanek on rahaasjanduse komisjonis arutusel olnud, ja rahaasjanduse komisjon on selle lõpu siia teadlikult juurde võtnud, sellepärast, et müüjad rohkem ega ka vähem ei annaks kui klaasides ära märgitud, ja mille pealt nad aktsiisimaksu maksavad. Rahaasjanduse komisjoni nimel selle ettepanekuga ei ühine.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Raudkepilt on ettepanek, § 34. viimane lause — „Müügil peab joogipind märgini ulatuma“ ära jätta. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. § 34 tuleb hääletamisele nii, nagu aruandja ta ette kandis. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 34 vastu võetud.

Aruandja **B. Oja** kannab ette ja nähtava enamusega võetakse vastu § 35.

§ 35. Õllekauplustest, kus ainult õllega kaubeldakse, võib 1) väljaviimiseks müüa õlut pudelites, mis vähemalt $\frac{1}{2}$ liitrit ja poolpudeliid, mis vähemalt $\frac{1}{4}$ liitrit õlut sisaldavad, 2) seesjoomiseks müüa pudelites, kui ka lahtiselt klaasides, või kruusides, millel joonega peale on märgitud nende mahutus sellekohase pealkirjaga.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

„§ 36. Paragrahv 5. nimetatud müügikohtades, kus viinamüük lubatud, sünnib see kohaltarvitamiseks kui ka väljaviimiseks kinnistes, viinalao poolt pitseeritud pudelites Vabariigi Valitsuse poolt üldmüügiks määratud hindadega, napside ja likööride müük aga panderollitud pudelites. Aktsiisi peavalitsus võib lubada viina, napse, likööre ja veine kohaltarvitamiseks ka lahtiselt müüa, vaba hinnaga, kusjuures müügikoha pidajad on kohustatud tarvitajatele nõudmise peale viina ka kinnistes viinalao pitseriga pudelites Vabariigi Valitsuse poolt määratud hindadega, napse ja likööre aga panderollitud pudelites müüma kohaltarvitamiseks kui ka väljaviimiseks.

Rahaministril on õigus kõrgemat järku restoranides ja einelaudades viina, napside ja likööride müüki kohaltarvitamiseks ainult lahtiselt lubada.

Märkus 1. Selle paragrahvi esimeses ja teises lõikes nimetatud müügikohtades peab igal ajal tarvilikul määral viina kinnistes pudelites tagavaraks olema.

Märkus 2. Esimeses lõikes nimetatud müügikohtadele maksetakse viinamüügi eest tasu rahaministri poolt kinnitatud määral.“

Ma teen siin redaktsioonilise paranduse, märkus 2. algus võtta: „Käesoleva (§ 36) paragrahvi esimeses lõikes“ jne.

H. Martinson (tp): § 36. käsitab määrusi, kuidas kuskil joogikohtades võib joovastavaid jooke välja müüa kinnistes ja lahtistes pudelites. Mina leian, et eelpool on see juba ära märgitud, sellepärast on täiesti üleaarne paragrahvile veel märkus I juurde panna. Selle paragrahvi I ja II lõikes on nimetatud, et müügikohtadel luba on viina lahtiselt kui ka kinnistes pudelites müüa. See kõlab naljakalt, kui määratakse ärimehete ette, mis, või kuipalju peab tal tagavara olema. Usun, et see on ärimehete enese huvi, et tal tagavara oleks. Seadusesse see märkus juurde lisada oleks üleaarne, ja sellepärast teen ettepaneku, § 36. juures märkus 1. kustutada.

Aruandja **B. Oja** (lõpusõna): § 36. räägib sellest, et Vabariigi Valitsus võib luba-

da üksikutele restoranidele kohaltarvitamiseks müüa lahtiselt napse ja viina vaba hinnaga, kuid sealjuures peab restoranidel nõudmise korral alati kinnistes pudelites kindlate hindadega alkoholiseid jooke saadaval olema. (Vahelehuüie pahemalt poolt.) Aga miks peate restoranipidajale rohkem maksma, miks see tarvilik on? Restoranides peab igalajal kinnistes pudelites alkoholiseid jooke müügil olema, sest kinnistes pudelites müüdava alkoholi hind on kindlaks määratud. Kui meie seda restoranidele kohustavaks ei teeks, siis võiksid nad ise hinnad määrata ja selles seisabki selle märkuse tarvidus. Kui arvatakse, et kindlahinnaga müüki ei tarvitseks olla ja et restoranid vaba hinnaga alkoholiseid jooke müüa võiksid, ning kodanikkudel õigus ei ole nõuda kindlaksmääratud hinnaga alkoholi saamist, — ainult sel juhtumisel võiks selle paranduse sisse võtta. Rahaasjanduse komisjoni nimel selle parandusega ei ühine.

Juhataja M. Martna: Rkl. Martinson'ilt on ettepanek, § 36. märkus 1. kustutada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Aruandjalt on käesoleva paragrahvi kohta redaktsiooniline parandus. Seda ma eraldi hääletamisele ei pane, sest see ei muuda märkuse mõtet. Panen hääletamisele § 36. ühes aruandja redaktsioonilise parandusega. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 36 ühes aruandja redaktsioonilise parandusega vastu võetud.

Aruandja B. Oja (loeb):

§ 37. Alkoholiliste jookide müügikohtadest on keelatud neid jooke müüa alaealistele alla 16 aastat, alg- ja keskkooli kasvandikkudele kooli välismärgiga ja joobnud isikutele.

L. Raudkepp (krst): Teen ettepaneku, aruandja poolt ettelõetud § 37. kustutada sõnad: „kooli välismärgiga“.

See paragrahv nõuab, et igal alg- ja keskkooli kasvandikul on keelatud alkoholsete jookide ostmine, mis on täiesti põhjendatud ja õigustatud, sest ei ole ühtki kooli, ega ei tohigi niisugust olla, kus kooliga ja koolitööga kuidagi kaudselt ühenduses oleks tegemist teha alkoholi ostmisega. Kui sisse jääks, et kooli välismärki ei tarvitse olla alkoholsete jookide ostmiseks, siis demoraliseeriks see õpilasi.

M. Adamson (stp): Teen ettepaneku, § 37. teises reas „16 aastat“ asemel võtta „20 aastat“. Arvan, et ei ole millegagi põhjendatud 16-aastane vanus. Seadus tunnistab vastutavaks isiku 20. a. alates, sellepärast ei ole

see vanusemäär põhjendatud, küll aga väga kahjulik neis aastates. Oleks ülekohus siin erandeid teha ja alkoholi peale suruda. Paljudes maades on see määr 21 aastat, ja mina arvan, et meil tuleks ka seda tähele panna. Muidugi karsklaste soov oleks, et alkohol ära keelataks isegi noortel alla 80 aasta.

Aruandja B. Oja (lõpusõna): Härra Raudkepi ettepanek — kustutada sõnad „kooli välismärgiga“ on jällegi üks laiendustendents. Kui tahaksime selle sõna kustutada, siis oleks õieti võimalik, et koolikasvandikud oma välismärkidega joogikohtadesse lähevad ja neile võidakse alkoholi müüa. Käesolev paragrahv tahab öelda, et alaealistele alla 16 aastat ja alg- ja keskkooli kasvandikkudele olgu nad 20—30 aastani, on viinamüük keelatud, kui nad välismärkidega alkoholi müügikohtadesse lähevad. Kui aga see sõna kustutada, siis läheb koolikasvandik välismärgiga joogikohta, ja joogikohapidajat ei saa karistada, et ta on koolikasvandikule alkoholset jooki müünud. See on, nagu juba tähendasin, laiendustendents ja väga kahju on, et sarnane mõte karsklaste poolt on tulnud.

Mis puutub rkl. Adamson'i ettepanekusse, siis pean tähendama, et käesolev paragrahv on kokkukölas hoolekande seaduse § 34-aga, milles öeldud, et alaealistele alla 16 aastat alkoholiseid jooke müüa ei tohi. Kui siin teine määr sisse võetakse, siis ei ole see kokkukölas, vaid vastolus hoolekande seadusega ja siis peaks meie hoolekande seadust muutma. Ei saa ju olla ühes seaduses üks norm või määr ja teises teine. (M. Adamson, stp: Mispärast hoolekande seaduses on?) Parandage siis hoolekande seadust ka.

L. Raudkepp (krst) (fakt. märk.): Kui alkoholsete jookide müügikohta võib tulla alg- ja keskkoolikasvandik kooli välismärgiga, see tähendab, et ta avalikult võib osta. Ja ma olen ka selle vastu, et ta seda võiks teha mitte avalikult. (Aruandja B. Oja: Ega keegi tunnistust ei nõua, kas ta on alg- või keskkoolikasvandik.)

Juhataja M. Martna: Rkl. Raudkepilt on ettepanek, § 37. välja jätta sõnad: „kooli välismärgiga“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Rkl. Adamson'ilt on ettepanek, § 37. teises reas „16 aastat“ asemel võtta „20 aastat“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 37. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 37 vastu võetud.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

§ 38. Alkoholiliste jookide müügikohtades võivad viibida allealised ainult oma vanematega ühes koos.

H. Martinson (tp): Seda meie vist peame kõik tõeks tunnistama, et alkoholsete jookide tarvitamine maitseainena on pahe, mida ainult sallida võib, ja mida riik kuidagimoodi soodustada ei tohiks. Ma mõtlen, kui meie alkoholsete jookide tarvitamise kõrtsis õige mugavaks teeme, siis igatahes see edendab joomist. Arvesse võttes, et viin ainult sallitav on, siis ei tohi meie selle joomist kuidagi mõnusaks ega lõbusaks teha, peame kõrtsi harilikuks kaupluseks pidama, kuhu inimene läheb ja võtab, mida ta hädasti tarvitab. Sellepärast on lubamata, kui joovastavate jookide müügikohtades varietee-ettekanded, tants, mäng ja laul on, nii nagu seda mitmes kohas näha. Teen ettepaneku, § 38. juurde järgmine uus lõige võtta: „Alkoholsete jookide müügikohtades seesjoomiseks on keelatud igasugused varietee-ettekanded (mäng, laul, tants)“.

Teiseks tahaksin veel ühe lõike juurde lisada reklaami kohta. Alkoholseid jooke nimetatakse mitmesuguste kõlavate nimedega, kuna see ometi seda ei vääri. Meie teame väga hästi, et mitmesuguseid mürgiseid arstirohte olemas on, mis võivad tervisele ainult teatud haiguse vastu head olla, aga maitseainena neid tarvitatud ei saa, ei tohi neid ka kõlavate tiitlitega nimetada. On mitmesuguseid arstirohte, mille kohta reklaam täiesti keelatud on, ja mina pean alkoholseid jooke ka sarnaseks rohuks, mis maitseainena tarvitades inimese tervisele täiesti kahjulik on, ja panen ette, § 38. juurde lisada järgmine lõige: Alkoholsete jookide reklaam, ükskõik missugusel näol, on keelatud. Komisjonis oli ka sellest juttu, et sarnane keeld võib meid vastollu viia mõne välismaaga, kellega meil kaubanduslik leping sõlmitud. Aga takistusi see ei tohiks teha, sellepärast et meie ei keela alkoholsete jookide müüki, vaid ütleme ainult, et ei tohi selle heaks reklaami teha.

M. Laarman (põl): Härra Martinson'i mõttest sain ma nõnda aru, et ta tahab kitsendada alkoholsete jookide tarvitamist, või nagu ta ütleb, et kõrtsis mugav ei oleks. Aga isegi on tahtmine ja võimine oma tahtmist läbi viia. Minu arvates härra Martinson ei suuda ka oma ettepanekuga läbi viia seda, mis ta tahtis. Nagu mul meeles on, tahab härra Martinson, et ära keelataks kõrtsides varietee, laul, mäng ja tants, ja mõtleb muidugi selle juures neid laule, mis näitelaval ette kantakse. Aga kui mõni laua juures laulu lahti laseb, kas

siis ka keelatud on? Ma soovitaksin, et ettepanek ümber redigeerida tuleks, muidu ei anna ta seda, mida kätte saada tahetakse. Ma tahaksin veel seda öelda, et meil praegu õieti samane juhus on, kui ühel möödunud aastal, kus karskuseliikumise juhataja härra Ernits ettepanekuid tegi. Temal juhtusid ettepanekuis ka sarnased viperused, et mõtles üht, tuli aga välja hoopis teine. Mul on üldse niisugune tunne, et karskuse eest võitlejad mõtlevad hästi, aga mõtteid avaldades tulevad need halvasti välja. Härra Martinson'iga on lugu niisama — ta mõtleb üht — tuleb aga teisiti välja.

L. Raudkepp (krst): Härra Martinson'i ettepanekuga võiksin põhimõttelikult nõus olla, aga ta on liiga laiaulatuslik ja võib raskusi tekitada. Ei ole halb, kui teada antakse ja kuulutatakse, kust on saada alkoholseid jooke, aga halb on see, kui seda tehakse kõmuliselt ja selle sihiga, et just meelitada joomisele, ja sellepärast teen järgmise ettepaneku, et „Alkoholiliste jookide kõmuline reklaam, mis meelitab joomisele, on keelatud.“ Kõmulise reklaami all mõtlen ma just ajalehekuulutusi, kus meelitaval kujul kutsutakse ülesse joomisele. Iseasi on, kui ajalehes teada antakse, et selles ja selles kaupluses müüakse seda ja seda alkoholset jooki, aga et sellejuures reklaami tehakse, nagu seda ju tihti ajalehtedest lugeda on, sarnase kõmulise reklaami vastu tuleb olla.

H. Martinson (tp): Ma ei hakka siin nii peenest reklaami-vahetegemisest rääkima, nagu härra Raudkepp. Ma ei tea, kus kõmuline reklaam lõpeb ja mitte kõmuline algab. Ma tahaksin ainult härra Laarman'i üteluse kohta tähendada, et kui härra Laarman oleks näinud seda ettepanekut, mis ma tegin must valge peal, siis ei oleks ta tulnud niisuguste väidetega välja, nagu oleksin mina tahtnud keelata iga üksiku inimese laulu, mis vindis peaga tehakse, ütleme näiteks, kui härra Laarman'il tuju tõuseb ja ta laulu jorutama hakkab, mis isenesest küllalt rumal on. Minu ettepanek käib varieteede kohta. Ettepanekus on klambrites tähendatud „mäng, laul ja tants“.

L. Johanson (stp): Härra Martinson'i ühe osa ettepanekuga võiks nõus olla, aga härra Martinson on võtnud neist mugavustest, mis kabareedes harilikult on, kõige väiksemad. Varietee ei ole iseendast halb, aga see, mis varieteelega kaasas käib ja mida seal elatakse üksikutes kabinetides, ma arvan, see on vist küll kõige halvem mugavus,... (Naer.) ...aga selle kohta ei ole härra Raudkepp ega härra Martinson mingisugust ettepanekut teinud. Järelikult — see on väike pahe. Mis see „laul“

iseenesest on? (Vahelhüüe keskelt: „Laul teeb rinna rõõmsaks.“) Meie teame, et meie usuisa on öelnud, kes laulu, veini, naist jne. ei armasta, jne. .. — ma ei hakka ütleva, mis seal edasi on, seda teab härra Raudkepp ise. Siin võetakse sellest kolmikust laul ja vein välja, mille vastu võideldakse, aga kolmas jäetakse ära. Niiviisi ei saa meie usuisa õpetust tõlgitseda ega tegelikult ellu viia. Kui võtta ta õpetus, siis juba täies ulatuses ja võidelda terve kolmiku, kui kõigesuurema pahe vastu. Laulu, muusikat ja tantsu meie hakkame keelama, piirama, aga vaadake, prostitutsiooni peale ei ole meie karsklased tähelepanu juhtinud. Siin on paragrahv, mille juures oleks tulnud seda teha. Aga igaüks otsustab omalt seisukohalt ja tahab eemaldada neid mugavusi, mida tema ei tunnista. (Naer.)

Mis edasi puutub härra Raudkepi ettepanekusse, siis nähtavasti on härra Raudkepil kindel mõiste, mis „kõmulise“ all arvatakse. Härra Raudkepp ütleb et ajalehes kuulutamine on „kõmuline“. Kui nüüd ajalehes kuulutatakse, et selles ja selles restoranis on joovastavad joogid ning sel ja sel päeval niisugune ja niisugune lõuna, kas see on siis kõmuline? Ma arvan, et härra Raudkepp järgmise paragrahvi juures teeb täienduse selle selgitamiseks, mis on „kõmuline“ ja et määrataks erikomisjon ja selle esimeheks rkl. härra Raudkepp. Kui nii on, siis ma pooldan seda ettepanekut.

M. Laarman (põl): Ma vabandan väga, et mul härra Martinson'i ettepaneku tekst käepärast ei olnud. Selles ettepanekus on öeldud: „Alkoholiliste jookide müügikohtades seesjoomiseks on keelatud igasugused varietee-ettekanded (mäng, laul, tants).“ Aga mul on meeles see seletus, mis härra Martinson siin ette kandis, ja nagu härrad Riigikogu liikmed mäletavad, oli siin jutt ka tantsust laudade vahel. Aga meie oleme kuulnud, et seal mitte ainult varieteeinimesed ei tantsi, vaid ka publik.

Mis puutub sellesse, nagu oleks mulle tähtis kõrtside mugavus, siis pean tähendama, et ma olen karskuseasjus ühte usku härra Martinson'iga, kuid ainult natukene väljendusviisis läheme lahku. Ma niisugustele ettepanekutele häält ei anna, mis nii halvasti on redigeeritud.

L. Raudkepp (krst): Mis puutub härra Johanson'i märkusesse, et Luterus olevat ülistanud viina, laulu ja naisi, siis tuleb nende teatud mõttes legendide peale vaadata kriitiliselt. Ei ole kuidagi selgeks tehtud, et Luterus oleks tarvitanud sarnaseid sõnu. Räägitakse ju ka, et Goethe olevat enne surma öelnud, „Rohkem valgust“, kuna ta ometi sarnaseid

sõnu tarvitanud ei ole. Siis veel olevat Luterus Vormsi riigipäeval öelnud: „Siin ma seisan, ma ei saa teisiti!“. Ka see ei ole õige. Võib olla, et ta kunagi sarnaseid sõnu on tarvitanud, see on aga teisel puhul ja mitte just Vormsis.

Mis puutub kõmulisesse reklaami, siis leiame kuukirjast „Eesti Naine“, keda teie nii väga kardate, niisuguse kõmulise reklaami näite. Nimelt on ilmunud ühes ajalehes — lehe nime ei taha ma nimetada, siin on ta nimetatud, — kuulutus järgmistes värssides: „Elurõõm.

Ah, kuis tunneks hing meil piina,
Kui ei oleks õlut, viina,
Peeneid sakusmente, veine —
Jah, siis elu oleks teine!

Igavad on hallid päevad,
Silmad häda, vaeva näevad,
Ning vaid mõistlik napsike
Ajab mured eemale!“

Kui härra Johanson leidis, et see raskusi teeks, kui hakata lähemalt ära määrama, defineerima, missugune reklaam on kõmuline ja missugune mitte, siis on selleks meil ju kohtud olemas, kes selle ära määravad. Seda võib ka valitsus lähemalt ära määrata. Ometi on selge, et kõmulise reklaami alla kuulub niisugune reklaam, mis meelitat joomisele. . . (Aruandja B. Oja: Kõne, mille pidas härra Raudkepp Kaarli kirikus, see on kõmuline reklaam, mis tuleb ära keelata.) ... ja ma lugesin praegu ühe näite ette, mis otsekohe meelitat joomisele. Oleks seal kuulutuses öeldud, et seal ja seal müüakse alkoholiseid jooke, siis oleks see hoopis teine asi, see ei oleks kõmuline reklaam.

Aruandja B. Oja (lõpusõna): Kõik need ettepanekud, mis tehtud, on komisjonis arutamisel olnud. Rahaasjanduse komisjon leidis, et need ettepanekud seaduseelnõus ainult segadusi sünnitavad, ja midagi kätte ei anna.

Kui võtta rkl. Martinson'i ettepanek, et alkoholsete jookide reklaam ükskõik missugusel näol on keelatud, samuti rkl. Raudkepi ettepanek, et kõmuline reklaam on keelatud, siis ei tea tõesti, mis siin tahetakse kätte saada. Missugune see „ükskõik missugune“ reklaam on ja missugune on see „kõmuline“ reklaam, sellest ükski seadus ei räägi ja ühe või teise sissevõtmine seadusesse ei anna midagi kätte.

Mis puutub härra Martinson'i ettepanekusse, et varietee-ettekanded keelataks, siis oli see ettepanek rahaasjanduse komisjonis arutamisel ja jäi vähemusse. Rahaasjanduse komisjoni nimel ettepanekutega ei ühine.

Juhataja **M. Martna**: Panen hääletamisele rkl. Martinson'i ettepaneku, § 38. juurde lisada järgmine lõige: „Alkoholiliste jookide reklaam, ükskõik missugusel näol, on keelatud.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele rkl. Martinson'i ettepaneku, § 38. juurde lisada järgmine lõige: „Alkoholiliste jookide müügi kohtades seestjoomiseks on keelatud igasugused varietee-ettekanded (mäng, laul, tants).“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen hääletamisele rkl. Raudkepi ettepaneku, § 38. juurde lisada uus lõige: „Alkoholiliste jookide kõmuline reklaam, mis meelitab joomisele, on keelatud.“ (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud.

Panen § 38. hääletamisele. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on § 38 vastu võetud.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

§ 39. Alkoholiliste jookide müük on täielikult keelatud palvapäeval, Suurel Reedel, esimesel kevadepühäl, esimesel mail, esimesel suvistepühäl ja esimesel jõulupühäl. Muudel päevadel võib alkoholiliste jookide müük seal, kus need ka kohaltarvitamiseks lubatud, kesta kella 9 hommikust — harilikudel nädalapühapäevadel ja teistel pühadel kell 12 päevast — kuni kella 12 öösel, teatrimajades kuni kell 1 öösel.

Siseministril on õigus korra alalhoidmiseks müügi aega kohalikkudele nõuetele vastavalt piirata või müüki ajutiselt sulguda.

Alkoholiliste jookidega kauplemise aja ja korra määrab kindlaks ohvitseride kogudes ja sõdurite kodudes sõjaminister, politseinikkude kogudes siseminister ja raudteejaamade, rahvusvaheliste vagunite ja laevade einelaudes — teedeminister.

M. Adamson (stp): On selge, et joogikohtades on inimesi kõige rohkem laupäeviti ja pühapäeviti. Palgasajaid, kelle palgapäev on laupäev, meelitavad selleks osalt rahalised võimalused. Samuti on ka pühapäevadel. Pühapäeva tuleks mõistlikumalt kasutada. On tunnustatud tarvilikuks sulgeda joogikohti teatud põhjustel. (Vahelhüüe.) Teie hoolitsete alati nende salamüüjate eest. Joogikohad on lahti hilja ööni, ja kõige suuremad joomingud sünnivad enamasti öösel. Täiesti ebamäärane on nähtus, kui kõrtsid üle poole öö lahti on, kuna toiduainete poed öhtul varakult sule-

takse. Sellest siis võiksime järeldada, et alkohol palju tähtsam on kui leib. (Vahelhüüe keskelt: Kes seda ütleb?) Seadus loob sarnase seisukorra.

Teen ettepaneku, seda tähele panna, et § 39 oleks maksva seadusega kokkukõlas, see ümber redigeerida ja vastu võtta järgmiselt: „Alkoholiliste jookide müük on täielikult keelatud: kõigil seadusega ja ametlikult tunnustatud pühadel, pühapäevadel ja üleriiklikul karskusepühäl. Keeld hakkab maksma laupäevadel ja pühade eelpäeval kell 12 päeval ja kestab järgmise äripäeva kell 9. Muudel päevadel võib alkoholiliste jookide müük seal, kus need ka kohaltarvitamiseks lubatud, kesta kell 9 hommikust kuni kella 10 öhtul.“

L. Raudkepp (krst): Rkl. härra Adamson tähendas mõne asjaolu peale, mis ühenduses on käesoleva paragrahviga. Ma toon omalt poolt mõnda ette. Statistika näitab meile, et kõige rohkem kuritöid sünnib nende ööde ja nende öhtute tagajärjel, mis on pühapäevade eel. Samuti on avalikult teada ja võib igauks näha koha peal, et töölised ostavad alkoholi harilikult, kui tööaeg on möödas, iseäranis laupäevaõhtutel, ja nad saavad seda jooki, sest alkoholsete jookide müügikohad on avatud. Ometi oleks väga hea ja mõistlik, kui laupäeviti need müügikohad oleksid suletud. Et laupäeval müüakse alkoholiseid jooke, on sellest häda nii suur, et seda ei või lühidalt kirjeldada, selleks peaks olema palju kogutud andmeid, et täielikult kirjeldada seda häda, mis tuleb sellest riiklikus mõttes väga ja väga kahjulikust loast. Sellepärast teen vastava ettepaneku, mis natukene läheb lahku härra Adamson'i poolt tehtud ettepanekust.

§ 39. I lõige vastu võtta järgmisel kujul: „Alkoholiliste jookide müük on täielikult keelatud kõigil seaduses ettenähtud riiklikudel pühadel ja puhkepäevadel, harilikudel nädalapühapäevadel ja üleriiklikul karskusepühäl. Nende päevade eelpäevadel on alkoholiliste jookide müük keelatud kell 12 lõunast alates. Muudel päevadel võib kesta alkoholiliste jookide müük seal, kus need kohaltarvitamiseks lubatud, kella 9 homm. kuni kella 12 öhtul.“

II ja III lõige jääb muutmata.

Ma loeksin sel puhul ette kirja, mis näitab, kuidas vaadatakse maal alkoholimüügiaja pikkuse peale. „Üleriikliku karskusepäeva puhul sai Jõhvi koguduse leerisaalis pärast jumalateenistust 1. mail s. a. ära peetud koosolek seisukoha võtmiseks alkoholi müügi kohta pühapäeviti.

Koosolekust võttis osa 174 täisealist isikut.

Koosolek tegi järgmised otsused, kõik ühel hääl.

1. Riigikogule esineda tungiva sooviga, et allkoholimüügi seadusesse saaks võetud punkt, mis pühapäevadel alkoholi müügi igalpool täielikult ära keelaks, mille juures alkoholi keeld algaks laupäeva keskpaiku ja kestaks esmaspäeva hommikuni.

2. Silmas pidades alkoholi salamüügi liialdust, nõuab koosolek kindlama ja hoolsama järelevalve läbiviimist.

Koosolek volitab vastuvõetud otsused esitada Riigikogule.“

A. Tammann (töer): Väga lugupeetud Riigikogu liikmed! Senised kõnelejad on kõik soovitanud kitsendusi teha alkoholi müügile, ära keelates müüki laupäevastel päevadel jne. Kuid mina arvan siiski, et kõik need ettepanekud sihile ei vii, sest et seaduslike normidega ei saa inimestele ära keelata, mis nende loomu kohane. Sellepärast tahaksin ma esineda § 39. juurde vastupidise ettepanekuga, nimelt pikendada müügiaga paragrahvis ettenähtud kella 12 asemel kella 2-ni öösel.

See ettepanek seisab tegeliku eluga täiesti kokkukõlas. Kui meie ka siin kitsendused suuremad määraksime ja lühema aja paneksime, siis igatahes salaja talitakse ikkagi teisiti. (Vahelhüüe pahemalt poolt.) Teie hoolitsete salaviinamüüjate eest. Mina arvan aga, et parem on hoolitseda riigi ja omavalitsuste huvide eest, kes siis maksusid saavad, kui see müük seaduslike piirides sünnib.

Ka paneksin ma ette, § 39. lõpp redigeerida teistviisi, selles mõttes, et ei oleks vahet tehtud teatrimajade ja teiste joogikohtade vahel. See vahe ei ole millegagi põhjendatud.

A. Schulbach (töer): Ma teen ettepaneku, päevade nimekirja, millal joovastavate jookide müük on täiesti keelatud, täiendada järgmiselt: „Riigikogu valimiste ja rahvahääletamise päevadel üle riigi, kohalikkude omavalitsuste esituskogude valimispäevadel valimispiirkonnas.“

Arvan, et seda ettepanekut põhjendada ei tarvitse. Peab igalühel arusaadav olema, et valimised peaksid selge peaga sündima ja nii, et ei saaks kõrvalmõju avaldada valimise käigu peale.

Teiselt poolt teen ettepaneku, nende päevade nimekirja täiendada veel ühe päevaga, see on iseseisvuse päev. Mina ei taha vaielda, kui tähtis see oleks, kas on sel päeval viinamüüki või mitte. Aga see on teatud mõttes prestiishi küsimus. Need on kõik suured pühad, millal see müük on keelatud. Ja see ei sobi, kui ise-

seisvuse päev nende suurte pühade hulgas puudub. (A. Jürman, põl: Need on rohkem kirikupühad.) Miks siis just kirikupühad? (A. Jürman, põl: Siis peab inimene paastuma.) See on ainult Teie arvamine.

H. Martinson (tp): Mina ei taha ühegi päeva vastu vaielda, mis siin eelkõnelejate poolt ette pandud, ja millal alkoholsete jookide müük peaks täielikult keelatud olema. Ma toetan iga võimalikku kitsendust, mis sellel alal tehakse. Aga usun, Riigikogu liikmete meeleolu järgi arvates, et sarnane ettepanek läbi ei lähe, mille järgi pühade eelpäevadel alkoholsete jookide müügikohad juba kell 12 peavad suletama. Sellepärast teen ma § 39. juurde järgmise paranduse: esimese lause järel, milles päevad ära loetud, millal keelatud alkoholsetid jooke müüa, juurde lisada „ja eelpool ülesloetud pühade eelpäevadel peale kella 6 öhtul.“ See ettepanek oleks tarvis vastu võtta juba teenijate pärast, kes joovastavate jookide müügikohtades peavad teenima. Neil on laupäevaõhtul puhkust niisama vaja, kui teistel harilikudel surelikudel, kuna nad nüüd peavad kella 12—1 öösel ametis olema. Lõpuks teeksin veel ühe väikese paranduse sama paragrahvi lõpule, kus on nimetatud, et kella 12-ni öösel on lubatud alkoholsete jookidega kaubelda, teatritele aga on erand tehtud ja lubatakse joovastavaid jooke müüa kella 1-ni öösel. Ma oleksin selle poolt, et kõigis joogikohtades oleks keeluaeg ühine ja teeksin sellepärast ettepaneku, viimane lause, mis nii kõlab: „teatrimajades kuni kella 1 öösel“ kustutada. Ma mõtlen, kui juba teatrietendus on möödas, siis on tarvis igalühel koju minna, aga mitte vinditama jääda, (R. Penno, as: Ehk mõni tahab süüa ka!) ja teatrit kõrtsiks muuta, kuhu joodikud valguvad, kui teised kõrtsid kinni on, meie ka ei tohi.

L. Raudkepp (krst): Rkl. härra Tammann, vist, kui ma ei eksi, põhjendab juba igavesti vananenud vaadetega ja ärakulunud põhjendustega, et ei või piirata alkoholi tarvitamise aega. Aga miks seda kardetakse, kui on ju välja töötatud kavad, kuidas võidelda salase viina ostmise ja teiste sarnaste väärnähustega vastu. Miks ei taheta siin luua kindlat süsteemi ja sellega võidelda nende väärnähustega vastu? Siin peaks seltskonna ja ühiskonna appi võtma ning ühiselt asuma süstemaatilisele parandustööle.

On ju karskusetegelased välja töötanud ja esitanud ettepaneku, et õigus antaks omavalitsustele asutada karskusevalvetoimkond, kes politsei kõrval aitaks järelevalvet teostada, ja juhtumisel, kui see tarvilik, korraldustest

üleastujaid vastutusele võtta siseministeeriumi poolt väljatöötatud määruste järgi.

Kava on väljatöötatud, tarvis on ainult tegutseda.

Iga võimalus seltskonna poolt tuleks otsarbekohaselt ära kasutada suurte pahede vastu võitlemiseks rahva elus.

Ma õiendaksin veel midagi. Härra Laarman tõendas, et ma olla eksinud, kui tarvitasin tema sõnu „peadpööritavaid ettepanekuid“ — ma olen tõesti nende sõnade tarvitamises eksinud, kui rääkisin — „pöörastest ettepanekutest.“

R. Penno (as): Austatud Riigikogu liikmed! Minule näib, et ettepanekutetegijad näevad ainult ühte asja ja unustavad teised kaasaskäivad nähtused. Karsklased on muidugi oma ettepanekutega karskuse heaks väljas, aga unustavad sellejuures, et suur osa inimesi on siiski sunnitud kõrtsides käima sellepärast, et nad on sunnitud elama oludes, mil nad sööki väljaspool kodu tarvitavad. Kuna teada on, et paremad söögimajad on ühtlasi alkoholsete jookide müügikohaks, siis suletakse nendega ühtlasi kõik viisakamad söögikohad, ja inimestel ei jää neil päevadel muud üle, kui käia hea soovi kohaselt: neil päevadel tuleb paastuda! Minu teada on harilikult igal kodanikul soov pühapäevadel paremini einetada ja koduski valmistatakse pühapäevadel paremaid toite. Miks tahate neid inimesi karistada, kellel kodu lauda ei ole. (L. Johanson, stp: Asutatagu kodu laud! Rahvaarv väheneb, aga inimestel ei ole kodu lauda. — **V a h e l h ü ü e M. A d a m s o n ' i**, stp poolt.) Mina ei ole siin enda eest kõnelenud. Teie kõnelete iseenda eest, kardate kõrtse ja soovite seadusi, mis Teile hoiatuseks oleksid. (Segased vahelhüüded pahemalt poolt.) Miks Teie kardate iseenda eest! Kas arvate, et Teie tehtud ettepanekud ainult Teie enese kohta käivad? Kui ei — miks siis minu kõnelust ainult minu kohta käivaks loete? (**V a h e l h ü ü d e d p a h e m a l t** poolt.)

Juhataja M. Martna: Ma palun kohtadelt mitte vahele hüüda ja kõnelejat sellega segada.

R. Penno (as): Meil olid 2-sel kasrkuspäeval kinni kõik joogikohad ja sellega ühtlasi kõik paremad söögikohad. Teie teate, et vähemates linnades ei ole pea ühtki söögikohta, kus alkoholi ei müüda. Mina olin neil päevil Rakveres ja ma võin öelda: Sealt linnast süüa ei saanud! (M. Adamson, stp: Mina sain küll, kuid mitte Rakverest.) Ma pean

ütleva, et korralikult igatahes süüa ei saanud. Samasugune lugu samas linnas kordus teisel päeval. Üks endine meie sõjaväelooja käis seal kõnet pidamas. Tema pööras võõraste-maja peremehe poole sooviga, kohvi saada. Öeldi: täna on karskusepüha, kuidas võin kohvi anda. Kui tema sellele vastas, et ega kohviandmine keelatud ei ole, siis öeldi, et ühe inimese pärast seda tegema ei hakata. Ja nii ei saanudki see inimene Rakverest kohvi. Teie ütlete, et ega söömine keelatud ei ole, kui joomine on keelatud. Kuid kui joomine on keelatud, ei saa ka ükski kodanik süüa, sest restorani ainult söögiks ei avata. (M. Adamson, stp: Mis juttu Teie ajate! — A. Anderkopp, töer: On õige! — A. Jõeäär, stp: Kõige suurem häbitunnistus meie riigile.)

Juhataja M. Martna: Palun rahu, teie takistate kõnelejat.

R. Penno (as): Mul näib, et tehtud ettepanekud sihivad sinna poole, et meil isegi söömised neil „kuivadel päevadel“ ära keelatakse. Kuid mina arvan, et nende keeldudega joomise suhtes midagi kätte ei saada. Arvate, et neil päevil ei jooda? Igaüks kindlustab ennast, ja just nende inimeste äri, kes alkoholi mitteseaduslikul alusel müüvad, öitseb neil päevil. Seda saate kätte, aga et selle ettepanekuga üldiselt piiratakse viinajoomine, seda loota ei ole. Kui tahame joomise juures piiramisi läbi viia ja neid tarvitusele võtta, siis on küllalt parandustest, mis komisjon on teinud.

L. Johanson (stp): Härra Raudkepp on jälle uue leiduse teinud ja peab ütleva, et luuleand on hea. Härra Raudkepp tahab luua uut politseid. Ja mitte uut politseid, vaid härra Raudkepp ütleva, et tarvis salaviina vastu võitlemiseks rakendada ühiskonda — ma mõtlen ühiskonna all tervikut — ja sellele ühiskonnale anda politsei õigused. (Naer.) Politseiõigustega oleksid kõik kodanikud varustatud. (L. Raudkepp, krst: See ei ole minu isiklik ettepanek.) Aga Teie poolt tehtud ettepanek. Vaatame, kas ühiskond praegu on õigustatud vahele segama. Kui näeb üht või teist seaduserikkumist, siis on ühiskonna liikmed, kodanikud, õigustatud vastavate ametiasutuste poolt pöörama ja väärnähtuste kõrvaldamiseks samme astuma.... (J. Laidoner, põl: Kuritegude korral on kohustatud.) ...on isegi kohustatud teatud juhtumistel abi andma. Aga kui anda kõigile inimestele õigus vürtspoodi sisse minna läbiotsimise toimepanemiseks, või jälle õigus,

ütlemes, minu juures läbiotsimise toimepanemiseks, kas mul mõni pudel viina kodus ei ole, siis see ühiskond ise hakkaks selle vastu protesteerima. Ma usun, siis tuleksid sealt uued kuriteod: mõnelt poolt ei lastaks uut „politseid“ tervelt välja. Teiselt poolt on kodanikud põhiseadusega teatud kaitse alla pandud: nimelt kodu puutumatus. Kuid mis kodu puutumatus see on, kui iga inimene võib „politsei“ olla ja läbiotsimise toime panna? Niikaugale meie ühiskonna korraldamist viia ei või.

Niisuguseid nähtusi on ka teisel alal, protestitsiooni vastu võitlemise alal olnud. Hulk aastaid tagasi asutati Tartus ühe vaimuliku poolt mingisugune „rist“, õige heledavärviline. Ma nägin neid noorimehi. (Vahelhüüe pahemalt poolt: Kas Sinine Rist?) Ei, mitte sinine, Sinine Rist on joomise vastu võitlemiseks. (V a h e l h ü ü e p a h e m a l t poolt: Kollane?) Kollane ka mitte. Omal ajal üks vaimulik Tartus, vanema kursuse üliõpilane kutsus ellu ühingu, kuhu läksid nõndanimetatud kadakad ja niisugused nooredmehed, kes tol ajal võisid hästi riides käia. Siis võis tähele panna, et need, kes Toomel nais-terahvale liiga ligi tikkusid, võisid politsei kätte sattuda, aga need, kel ristimärk rinnas oli, mitte, sest nad läksid hinge päästma (Naer.) Vaadake, kuidas niisuguseid asju ära ei kasutata.

Nende ülesannete pealepanemisega harilikudele kodanikkudele, ma arvan, tihti rikume neid inimesi asjata. Politseil on teatud õigused, oma munder, oma märgid. Kõiki kodanikke politseinikkudeks teha, see looks korrupsiooni. Politseiparaat võib sellepärast niiviisi töötada, sest tal on kindel korraldus, ülemus, distsipliin ja kindel järelevalve, mida aga ühiskonnal ei ole. Ühiskonnal on ainult enesemääramine ja arusaamine, südametunnistuse järgi talitamine. Need on painduvad nähtused ja sellepärast ei või panna kõiki politseikohustusi ühiskonna peale, nagu härra Raudkepp soovib.

Mis puutub pühapäevadesse, siis kui siin täiendatakse seda valimispäevadega ja vabadusepühaga, ma arvan see vististi peaks vastu võetav olema. Samuti on õige nõudmine, et nende pühade eelpäevadel, mis üles loetud § 9-das, peaksid suletud olema joogikohad. See oleks kokkukõlas meie puhke- ja pühapäevade seadusega. Puhke- ja pühapäevade seaduse järgi peavad ettevõtted ja asutused suletud olema kell 12 päeval, ja see tuleks ühtlaselt läbi viia ka teistes seadustes.

§ 39. piirab alkoholsete jookide müüki, aga restoranid on kujunenud meil söögimajadeks, tähendab sööki võib neil päevadel kindlasti saada. Ma teen ettepaneku, kui need kell 12

päeval suletakse, oleks söömine neis takistatud, — mis oleks teise maksva seadusega kokkukõlas.

M. Adamson (stp): Ma vaidlen rkl. Martinson'i ettepaneku vastu, kui tema tahab praegust müügiaega pikendada. Teatavasti viina- ja piirituse müük suuremates linnades lõpeb juba kell 3 päeval. Omavalitsusel on õigus seda ennem sulgeda, ja nii lõpeb ka paljudes linnades piirituse ja viina müük kell 2. Nii tarvitas seda ka Tartu linn. Aga kui nüüd õigus anda kõigile veel kella 6-ni kaubelda, siis leian, et see küllalt otstarbekohane ei ole. Ka rahaasjanduse komisjonis oli kõnet selle aja kohta. Seal avaldati sarnast arvamist, et need kõrtsid, mis keldris asuvad, võiksid hommiku kella 5-ni lahti olla, missugune ettepanek aga rahaasjanduse komisjonis tagasi lükati. Viia neid jooma põranda alla, ja et siis, kui joojad täis on, ei jõua maa peale üles tulla, vaid trepist jälle tagasi kukuvad ja nii seal igavesti elama peavad. Kui kell 5 joogikohad suletakse ja kell 9 jälle avatakse, on jätud inimesele puhkamiseks 4 tundi aega. Sarnaseid mõtteavaldusi oli ka komisjonis. Arvan, et Riigikogu liikmed sarnast ettepanekut vastu ei võta, vaid vastu võtavad ettepaneku, mis lubab joogikohti sulguda kell 12.

L. Raudkepp (krst): Rkl. Johanson püüdis seekord olla palju vähem tark — ma tarvitan seda sõna ja mitte muud sõna — kui ta harilikult on. Ma ei rääkinud seda, ei võinudki sellest rääkida, et ühiskond end segab asjasse. Seda peaks härra Johanson ometi teadma. Selle põhimõtteliku ettepanekuga, nii nagu see redigeeritud, on karskusetegelased tahtnud seda öelda, et antaks õigus o m a v a l i t s u s t e l e, ja omavalitsused ei ole terve ühiskond, vaid see on kogu, kuhu ühiskond valib oma usaldusmehed, — et antaks omavalitsustele õigus kokkuleppel siseministeeriumi poolt väljatöötatud juhtnõotide erilistel alustel, abiks olla politseile. Härra Johanson, ega Teie ei võta meie riiki Preisi politseiriigina, Teie hääletate harilikult selle poolt, et politsei koosseisu vähendatakse. Mispärast Teie siis siin politseid nii väga rõhutate? Demokraatlikus kultuurriigis on väga soovitatav, et ühiskond, usaldades inimesi, ise aitaks kaasa viia edasi rahva ja riigi kultuuri.

Juhataja M. Martna: Kuulutan vaheaja veerand tunniks.

Vaheaeg kl. 12.10 min. — kl. 12.30 min.

Juhataja M. Martna: Riigikogu koosolek kestab edasi.

A. Veiler (tõer): Lugupeetud rahva-saadikud! Ettepanekuid peab ainult siis tegema ja toetama, kui neil praktilisi tagajärgi on. Seda seisukorda, mida soovitas rkl. Adamson, ja mida toetab härra Raudkepp, näeme praegu Riias. Riias on laupäeva lõunast peale alkoholimüük keelatud. Ja mis on selle tagajärg? Praeguse seisukorra poolt on kõigepealt Riia kõrtsmikud. Nad ütlevad, et enne kui alkoholimüügi keeldu ei olnud, pidi igauks korralikult äri ajama ja maksusid maksma. Nüüd aga, kus keeld olemas, võib ostjat igapidi nõorida. Näiteks, kui teie tahate Riias kuskil restoranis süüa, siis toob kelner lauale ka õlleklaasi, mille peal on kokku pandud salvrätik, ja küsib, kas teie tahate lõunat salvrätikuga või ilma. Riia keeles tähendab see seda, et kas teie tahate lõunat alkoholiga või ilma. Ka võite teie igalpool Riias näha, kuidas söögi ettekandjatel on taskud pungis, pudeli ots taskust väljas... (V a h e l h ü e M. A d a m s o n'i, s t p p o o l t.) Igatahes ma räägin seda, mida ma ise näinud olen. Samast ühest pudelist kallab söögi ettetoaja igat sorti, missugust teie aga tahate. See on halb nähtus. Kunagi ei või kindel olla, kas seal pudelis ka õige sort on. Kelner võib ise viina valmistada ja ise segada, teie ei aima aga sellest midagi. Teie teate ometi, et juba alkoholist saadud sissetulekute tõttu võivad karsklased meil oma lendlehti laiali laotada, et Soome lahes ristlevad praegu terved laevastikud osalt Danzigi, osalt Saksa, osalt Prantsuse lipu all. Kas teie ei tea, et sealt mitte üksi põhjapoolse piiritust ei lähe, vaid ka lõunapoolse. Tagajärg on see, et meil Eesti piirituse asemel juuakse Saksa piiritust, ja sellest ei saa Eesti riik põrmugi kasu. Teie võimaldate sellega viinamüügi just salaugastest. Üks korralik asutus ei lähe salapiiritust ostma, ta on kontrolli all, ja ostab piiritust otsekohe riigi viinakesklaost. Need ettepanekud, mis siin tehtud, õhutavad esiteks salaviinamüümist, teiseks — võõra piirituse sissevedu ja kolmandaks õhutab see täielikult korruptsiooni. Teie teate, et salapiirituse sissetoomisega on ühenduses kõikisugu altkäämaksud, seal peab piirivalve tugev olema... (M. A d a m s o n, s t p: K a s s e d a p r a e g u e i o l e?) Arvan et Riigikogu teie ettepanekut vastu ei võta.

Ma küsin, kes on sest kasu saanud, kes võitnud, kui teie ettepanek vastu peaks võetama? Kas on karskus võitnud? Võitnud pole keegi, vaid kaotanud on õigusetunne, kaotanud on riik suure osa oma sissetulekutest, samuti põllumajandus. Teie lööte küll käega, aga küsige nende meeste käest, kes seal teinepool istuvad. (N ä i t a b k ä e g a p a r e m a l e p o o l e.) Need mehed on esinenud ettepane-

kutega, et piirituse valmistamist soodustataks, et kartulitele rohkem turgu leitaks ümber-töötatud näol. Tahetakse, et riik peaks veel kaasa aitama selleks, et rohkem piiritust Leedusse ja mujale välja läheks, et oleks võimalik suuremal määral kartulitest lahti saada. (P ö ö r a b p a h e m a l e p o o l e.) Teie lööte küll käega, aga küsige, kas need mehed ka käega löövad, kes teise seina ääres istuvad. (V a h e l h ü e M. A d a m s o n'i, s t p p o o l t.) Üks vabrik võib niipalju valmistada, et teie ei saa terve eluaeg püsti seista, kui ühe vabriku produktsiooni ära tarvitate.

Paljudes riikides, kus keeluseadus maksma pandud, nõutakse nüüd, et normaal olude peale üle mindaks. Võtame näiteks Norra või Ameerika. Kas arvate, et keeluseaduse tõttu Ameerikas vähe juuakse. Minule rääkis üks tuttav, kes sealt hiljuti tuli, et Ameerikas on joomises ainult see vahe, et alkohol seal rohkem maksab, kui mujal normaal oludes. Näiteks maksab whisky klaas 2 dollarit. Inimene, kes tahab klaas whiskyt saada, peab selle eest üle 700 marga välja andma. Aga ega siis sellest klaasiräiest üksi ei saa, ta peab seda ju rohkem ostma. Ja kui ta siis koju tulles kohe ukse lukuauku ülesse ei leia, võtab politsei mehe kinni, ning viib haigemajja, kus tal whisky välja pumbatakse. Selle väljapumpamise eest peab ta jälle maksma, ning kui ta ei maksa, siis nõutakse temalt pumpamise maks teenistusekohal sisse. Nii läheb see salaja joomine väga kalliks. Seda seisukohta ei saa kuidagi loomulikuks pidada ja seda tahetakse ka nähtavasti meil nende ettepanekutega kätte saada. Meie peame arvestama aga ikkagi otstarbekohasuse ja tegeliku elu nõuetega. Olen ise näinud, kuidas isikud istuvad pärast nõندانimetatud politseitundi kabinetis kinniste uste taga, üks osa neist on ka Riigikogust läbi käinud. On see seisukoht siis loomulik? Teie saadate ettepanekuga inimese vägise kiusatusse. Teie kõnelete seltskondlike organisatsioonide kontrollist.

Mis tähendab seltskonna kontroll? Ma toon mõned näited Läti kohta. Lätis tuntakse heategevate seltside kuraatoreid juba eemalt. Ja targem kuraator, et teda ukse juures kohe ära tuntaks, paneb oma märgi kõige nähtavamale kohale kuue külge. Kui ta tuleb saali, siis vaatab ta hoolega ringi ning kaob siis saalist ühes peremehega eraldi tupp.

Niisuguse süsteemi loote teie oma järelevalvega ka meil, see on halb instituut. Härra Raudkepp, Teie lööte käega, aga temal on õigus kõrvaltoas katsuda viina kangust. Pean ütleva, et sarnaseid ettepanekuid võib küll teha, aga neid ei saa ometi vastu võtta.

Härra Tammann'i ettepanek on arusaadav, et alkoholsete jookide müügiastutused oleksid avatud kella 12 päeval kuni kella 2 öösel. Kas teie siis tõesti nii naiivid olete, et usute, kui siin otsus vastu võetakse, et joogikohad kella 12 õhtul lahti on, et siis nad ka kell 12 suletakse? Ei ole sellest juttugi. (A. Schulbach'i, töer vahelhüüe.) Jah, härra Schulbach, mina arvan, et kui see otsus vastu võetakse, et siis mina Teid ka kella 2 ajal leian lubamata kohas eest. (N a e r.) Kas seda tarvis on? Kui teie restorani tahate minna ükskõik kas lähete misjonitöö otstarbel, või tipsu võtma, siis peaks see ometi täie teadmiseega sündima, et kodanik siin seaduse vastu ei eksi. Muidu juhtub nii, et hakatakse kella 12 ajal laudu ära koristama ja küsitakse inimeste käest, kas soovite baari minna või kabinetti. Ja siis näete, et pärast kella 12-st on samad inimesed restoranis, aga ainult teistes ruumides. Kui teie tahate kell 12 ukseid kinni panna, siis pange ka kõik ukseid kinni, eest ja tagant. Aga mitte nii, nagu teie teha tahate, et kella 12 ajal panete eesused kinni, ja kella 5 ajal lasete külalisi tagauksest välja.

M. Laarmann (põl): Piirituse ja alkoholsete jookide müügi seadus võib varsti oma juubelit pühitseda. On juba mõni aasta möödunud, kui ta rahaasjanduse komisjonis arutusel oli. (R. Penno, as: Kas liikudega või ilma?) Kuidas keegi arvab. (Chr. Kaarna, töer: Aga nalja seal juures on palju tehtud.) Pean tõendamata, mida härra Kaarna ütles, et siin on palju tööd ja ka nalja tehtud ja mõrteid vahetatud. Mul on kõik need ettepanekud, mis selle seaduse puhul tehtud, korjatud ühisesse akti. Mina vaatasin järele § 39. kohta käivaid ettepanekuid ja leidsin, et mitte paljalt need ettepanekud, mida härrad Adamson, Raudkepp, Tammann ja teised teinud, pole komisjonis arutusel olnud, vaid ka palju teisi. Aga lõpude-lõpuks on sõelutud, on arutatud, on mõtteid vahetatud, ja on jõutud siiski selle ettepanekuni, mis meie praegusel korral rahaasjanduse komisjoni ettepanekus leiame. Mina panen tähele, et üldse kaunis raske on vastu võtta niisuguseid ettepanekuid, mis tulevad juhtumisi üldkoosolekul. Siin võib sagedasti vastu võtta niisuguse ettepaneku, mille kohta ei või öelda, et ta oleks nii läbi kaalutud ja tema kohta nii mõtteid vahetatud, et kindla teadmisega võib öelda, et see ettepanek küpsem on kui endine. Praeguse paragrahvi juures peab tähendama, et siin on mõtteid vahetatud, millal parem oleks kõrtse sulguda ja avada. Toodi ühelt poolt ühti arvamisi ette, teiselt poolt teisi. Minul ei ole õnneks niisugust juh-

tumist olnud, härra Adamson, kus ma oma mõistuse peast maha oleksin joonud, ja sellepärast ei saa ma siin Teiega kaasa rääkida. Vahest ehk võtaksite pärast mind sõna ja räägiksime neist juhtumistest. Siin on õieti kahesugused ettepanekud härrade Adamson'i, Raudkepi, Martinson'i ja Tammann'i poolt tehtud. Need ettepanekud kitsendavad joogikohtade lahtioleku aega, kuna härra Tammann'i poolt tehtud ettepanek pikendab seda aega kuni kella 2-ni. Midagi uut ei ole siin. Neid ettepanekuid on olnud mitmesuguseid. Ükskord oli niisugune ettepanek, arvati, et tuleb viinakeldritele luba anda kauemini lahti olla, kui teistel joogikohtadel, kuid jõuti siiski otsusele, et see lubatav ega soovitav ei ole. Ma arvan niisama, nagu härra Veiler, et ühtki seadust täpselt ei täideta, ja et paugu pealt ka kõiki joogikohti kinni ei panna, vaid teatavatele kordadel seal siiski tipsutatakse edasi. Meie pooldame seda ettepanekut, mida rahaasjanduse komisjon on pikemat aega kaalunud ja välja töötanud, ja meie rühm hääletab selle ettepaneku poolt, mille rahaasjanduse komisjon on esitanud.

A. Sternfeldt (krst): Pühapäevase keelu kohta on siin ainult üks põhjendus ette toodud ja see on: salaviina müük! Sellest on rääkinud nimelt rkl. Veiler, on põhjendatud, et kui pühapäeva kohta keeld maksma pannakse, siis salaja viina ikkagi müüakse. Rkl. Johanson ei ole selles mõttes pühapäevase keelu vastu rääkinud, vaid selle ettepaneku kuju vastu.

Kui see nii on, et pühapäeval keelust hoolimata ikkagi juuakse, siis on mulle arusaamatu, milleks käesolevas seaduses see § 39. Kuidas tahetakse siis kõigil neil pühapäevadel, mis siin § 39. nimetatud, alkoholsete jookide müüki keelata? (Vahelhüüe: Esimestel pühadel käiakse lauakirikus!) Teie eksite, olete halb kirikuskäija! Esimesel pühäl ei käi keegi lauakirikus.

Kui nüüd nimetatud päevadel peab keeld maksma, miks ei või siis ka teisi pühi juurde võtta? Kui meie seda kartma hakkame, et keeldu ei täideta, siis kustutame § 39. täiesti maha, ja ei maksa alkoholsete jookide müügile ühtki takistust teha — las joovad igapäev. (A. Anderkopp, töer: Olge järjekindel, härra Sternfeldt, kui keelatakse esimesel pühäl, siis tuleks keelata ka teisel, kolmandal ja neljandal pühäl!)

Kui meil seadus on, siis peab ka võimalus olema see seadus maksma panna täies ulatuses, ja valitsusel peaks oskust olema, seda seadust

kaitsta. Kui on mõned pahed välja nopitud, miks ei või siis kõik pahed välja võtta.

Sellelt seisukohalt ei tohiks sellele vastu rääkida — Seda esiteks.

Ja teiseks, mis puutub laupäevase päeva keelu kohta kella 12 alates, on vana tõde, et suurele hulgale palka maksetakse laupäeviti, ja neilt on just siis võimalus võetud oma rahanatukest kõrtsi viia. Siin on ette toodud, et kes alkoholi tarvitada tahab, see omale alati tagavarad võib muretseda. Aga mina ütlen, see on maksev ainult nende kohta, kelle raha on, töölised saavad aga palga laupäevaõhtul kätte ja sellega, kui pühapäeval alkoholsete jookide keeld maksma pannakse, on neilt võimalus võetud raha selle peale kulutada, ja see rahatarvitamine on juhitud teisele otstarbele, oma perekonna tarbeks. Ta ei saa siis oma raha maha juua, ta maksab sellest kas või omad vanad võlad.

Ma toon ühe näite, mis aprillikuu viimasel päeval siin Tallinnas juhtunud. Üks väikene laps tuli minu juurde palvega, kuidagi viisi mõjuda ja kaasa aidata piiri panna tema isa joomisele. Kodus olevat 4 alaealist last, isa joovat kõik oma palga ära ja peksvat lapsi ja naist. Kas ei ole abinõusid mõne heategeva seltsi kaudu sellele perekonnale abi anda? Lõpuks lisas see väikene laps juurde: Homme on ju karskusepäha, siis on alkoholi müümine keelatud ja sellega loodame saada ühe rahuliku päeva oma kodus. Inimesed arvustavad seda seadust ja leiavad, et see keeld võimalik peaks olema. Meie arutame seadust ja sellejuures kahtleme kogu aeg, kas peaks olema võimalik seda maksma panna. Direktor Raudkepp luges ette Jõhvi alevi kodanikkude otsused. Praegu tuli kiri Kilingi-Nõmme alevis peetud koosoleku kohta, kus otsuseks tehakse esineda Riigikogule palvega, „et alkoholi müügi seadusesse saaks üles võetud alkoholi müügi keeld laupäeva keskpäevast kuni esmaspäeva hommikuni, samuti pühade eelpäevadel ja kõigil pühadel“. Inimesed arutavad siin selge arusaamisega, et seadus on olemas ja seda peab suudetama täita. (S e g a s e d v a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja M. Martna: Ma palun kõnelejat vahelhüüetega mitte eksitada.

A. Sternfeldt (krst): Meie peame loogilised olema, seda on siin alati rõhutatud. Kui meie loogikaga tuleme, mis siin on käsitatud, siis tuleb nõndaviisi välja. Kui ei suudeta seda pühapäevakeeldu teostada, siis laseme alkoholi müügi kõikidel päevadel vabaks. Kui suudaksime aga neil päevadel, mis on siin paragrahvis üles loetletud, keelu maksma

panna, siis peaks valitsusel oskust olema seda ka teistel päevadel teostada. (H u l g a l i s e d v a h e l h ü ü d e d.)

Juhataja M. Martna: Ma palun kõnelejat mitte eksitada.

A. Sternfeldt (krst): Mina ei taha praegu keeluseaduse poolt kõneleda, tähendan ainult, et riiklikudel pühadel ei tohiks kodanikke lasta oma rahanatukest kõrtsi viia. Teistes riikides on see läbi viidud, näiteks, Lätis ja Poolas on pühapäevakeeld maksev.

Siis teame, et isegi Venemaal, seal korralageduste maal, tehakse seadusi ja on ka pühapäevakeeld tehtud, ja usun, et seda suudetakse ka maksma panna. Ütlen, kui kõik seadused nõnda teeme, et ise nende täitmisesse ei usu, nagu siin sagedasti kuulda on, siis ei ole mõtet seadust andagi. Selles mõttes toetan seda ettepanekut, mis tehtud, ja loodan kindlasti, et see ka suudetakse maksma panna, kui see siin vastu võetakse. Vastasel korral ei ole meil põhjust seaduses üksikuid päevi üles lugeda, ja arvata, et just neil päevadel keegi ei joo.

Juhataja M. Martna: Rkl. Ojalt on ettepanek seks juhuseks, kui rkl. Tammann'i ettepanek läbi ei lähe. § 39. lõpp võtta järgmiselt: „— kuni kella 1 öösel“. Kui aga see ettepanek tagasi lükatakse, siis § 39. lõpp võtta järgmiselt: — „kuni kella 12 öösel, suvituskohtades — suvirestoranides ja teatrimajades kuni kella 1 öösel.“

Aruandja B. Oja (lõpusõna): Riigikogu liikmete Sternfeldt'i, Raudkepi ja Adamson'i ettepanekud on põhjapaneva muudatustega selle tõttu, et siin hariliku nädalapühapäeva keeld maksma pannakse. Seda küsimust on rahaasjanduse komisjon õige põhjalikult kaalunud ja on leidnud, et see neid tagajärgi ei anna, mis ettepanijad kätte tahavad saada ja sellele otsusele on tulnud just samaste statistiliste andmete põhjal, mida rkl. Raudkepp ette tõi. Et üksikutes maades on pühapäevakeeld läbi viidud, ja et seal on kuritegevus pühapäeval väiksem, see on õigus, selle vastu ei saa vaielda, seda näitavad statistilised andmed. Näiteks oli teise Riigikogu rahaasjanduse komisjonis karskuseliidu esimehe Ernits'a poolt toodud järgmised statistilised andmed, mida luban endale ette kanda. Need on Skandinaavia andmed: Stavangeri linnas, kus pühapäevakeeld maksev, oli kuritegevus pühapäeva kohta 6,41. Kopenhaagenis, kus oli pühapäeval müük lubatud, oli kuritegevus pühapäeval 14,3. Nähtavasti on nende arvude vahe õige suur ja võiks öelda, et on põhjen-

datud pühapäevakeeld. Aga mina, kui ka rahaasjanduse komisjon oleme neid statistilisi andmeid edasi vaadanud ja seal oleme ka teise pildi saanud. See näitab seda, et Stavangeris, kus pühapäevakeeld maksev, oli laupäeval kuritarvituste arv 17,76, ja esmaspäeval 20,63. Sarpsborgis laupäeval 29,45 ja esmaspäeval 18,96. Kopenhaagenis, kus aga pühapäevakeeld maksev ei olnud, oli kuritegevuste arv laupäeval 18,6, esmaspäeval 13,9. Kui võrrelda kuritegevuste arvu kolme päeva peale kokku oli Sarpsborgis 49,17, tähendab kus pühapäevakeeld maksev on. Kopenhaagenis, kus aga pühapäevakeeld maksev ei olnud, oli kuritegevuste arv 46,8, tähendab üle 3% keskmiselt vähem nende 3 päeva jooksul, kui Sarpsborgis, kus pühapäevakeeld maksev. Pealegi näitavad andmed, et seal, kus pühapäevakeeld maksev, inimesed ajaraiskamiseks, mis pühapäeval korda ei läinud, oma tööpäevi rohkem ära tarvitavad. Seda näitavad õieti needsamad andmed, mis karskuseliidu juhataja härra Ernits ette tõi. Just need andmed on kaaluvad olnud ka meie kohta, et meil pühapäevakeeldu läbi ei viida, sest sellega õieti midagi kätte ei saada — juuakse vast niisama palju, aga tarvitatakse joomiseks rohkem tööpäevi.

Mis puutub sellesse, mida härra Sternfeldt ette tõi, et oleme arvamisel, et kui üksikud päevad on läbiviidavad ja võime kuivi päevi selle seadusega läbi viia, siis võib seda ka laiemalt teha — pean selle kohta tähendama, et rahaasjanduse komisjonis seda küsimust õige põhjalikult kaaluti. Oldi arvamisel, et on niisuguseid päevi, kus traditsiooniliselt on harjutud klaase kokku lööma, nagu 1. mail või 1. jaanuaril. Ma arvan, et kui võtame 1. mai ja Uueaastapäeva, need on uue ajajärgu vastuvõtmise päevad ja neid ei ole tarvis nimetada. Kuid seal, nagu me näeme, oli veel võetud viimane aprill. See on aga tõsiselt niisugune päev, mis rahvale peale sunnitakse. Niisuguste päevade sissevõtmine on aga ülearune ja neid päevi kuivadeks päevadeks teha ei suudeta.

Mis puutub härra Schulbach'i ettepanekusse, nimelt et valimispäeviks oleks keelatud alkoholimüük, siis oli see küsimus rahaasjanduse komisjonis arutusel, jäi aga vähemusse ja selle ettepanekuga ei ühine.

Mis puutub aga rkl. Johanson'i ja Martinson'i ettepanekutesse, et nende kuivade päevade eelpäeval oleksid suletud alkoholi müügikohad kell 12 päeval, siis on need ettepanekud niisugused, mida vastu võtta võiks, aga rahaasjanduse komisjoni nimel ma nendega ühineda ei saa, nad olid seal arutamisel, kuid lükati tagasi.

Härra Schulbach'i poolt on ettepanek tehtud, et alkoholsete jookide müügikohad ka iseseisvuspäeval suletud oleksid. Ka see ettepanek oli rahaasjanduse komisjonis arutamisel ja lükati tagasi. Oldi arvamisel, et see üks traditsiooniline päev on.

Mis puutub lahtioleku ajasse, siis on rkl. Tammann'i poolt ettepanek tehtud: joogikohad võiksid avatud olla kella 2-ni. Peale selle on veel teisi ettepanekuid tehtud. Ettepanekud on olnud rahaasjanduse komisjonis arutamisel ja vähemusse jäänud. Nendega ma ühineda ei saa. Ma peaksin siinjuures tähendama sellele, mida härra Adamson ette kandis, et rahaasjanduse komisjonis olla ka ettepanekuid olnud, et üksikutes kohtades, näiteks keldrites, võiksid alkoholi müügikohad avatud olla kella 6 hommikul, ja seal olla mõtteid avaldatud, et alkoholi müügikohad peaksid saama sellepärast keldritesse mahutatud, et kodanikud üles maa peale ei pääseks, kui nad jooanud on. Niisuguseid väiteid ettepanekutegijate poolt toodud ei ole. Tean seda, et need päris põhjendatud ettepanekud olid ja põhjendatud nimelt, esiteks, et alkoholi müügikohad paigutatakse keldritesse selles mõttes, et saaksid elamiskõlbulikumad korterid vabastatud, ja teine põhjendus oli see, et üksikute kohtadel lubatakse kauem lahti olla, teades, et siiski seadusest möödahiilimisi tuleb, et kodanikud kauem istuvad joogikohtades, kui see lubatud. Ja oldi arvamisel, et üksikutes kohtades võiks seda lubada, kuna parem on kui kodanikud hiljem niisugustesse avalikkusesse joogikohtadesse lähevad, kus seadusega kauem lahtiolek lubatud, kui seadusest mööda hiilitaks. Ei saa salata, et üksikutes joogikohtades kodanikud kauem istuvad, ja kui seal korrariikumisi ette tuleb, siis on politseil palju raskem korrariikumajaid üles otsida ja seal korda jalule seada.

Kõigi nende ettepanekutega rahaasjanduse komisjoni nimel ühineda ei saa ja teen ettepaneku, need tagasi lükata.

A. Sternfeldt (krst) (häälet. motiiv.): Rkl. Raudkepi ettepanekus on ära määratud, et suletakse kõik alkoholsete jookide müügikohad riiklikudel pühadel ja puhkepäeval, harilikkudel nädalapühapäeval ja üleriiklikul karskusepäeval. Siin on selle vastu ette toodud, et meil söögimaju ei ole olemas ja sellega ei oleks võimalik neil päeval lõunat saada, kuna lõunat saab tegelikult restoranidest. Parandus on selles mõttes tehtud, et alkoholsete jookide müük on keelatud neil päeval, kuna restoranid võivad avatud olla.

Juhataja **M. Martna**: See ei käi häälitamise motiivide kohta.

A. Sternfeldt (krst): Ma räägin nimelt selles mõttes, et joogikohad, kus müüakse ka teisi aineid, on avatud, kuid pühapäevadel on keelatud alkoholsete jookide müük, kuna söögiaineid neist kohtadest võib saada. Sellepärast arvan, et selle ettepaneku poolt võiks igauks hääletada. (R. Penno, as: Ega Teie teiste hääletamise motiive ette ei kannan.)

Juhataja **M. Martna**: Kõigepealt tuleb hääletamiseks rkl. Schulbach'i ettepanek, § 39. esimeses reas pärast sõna „keelatud“ võtta juurde „iseseisvusepäeval“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun rkl. Schulbach'i teise ettepaneku hääletamisele, § 39. kolmandas reas pärast sõnu „esimesel jõulupühal“ võtta juurde „Riigikogu valimiste ja rahvahääletamise päevadel üle riigi, kohalikkude omavalitsuste esituskogude valimispäevadel valimispiirkonnas“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 29 häält, vastu — 22 häält, seega on ettepanek vastu võetud. Hääletamisele tuleb rkl. Johanson'i ettepanek, § 39. esimese lause lõpu võtta „ja nende päevade eelpäevadel kella 12 päeval alates“. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Panen hääletamisele rkl. Martinson'i ettepaneku, § 39. I lõike lõpp „teatrimajades kuni kella 1 öösel“—kustutada. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek tagasi lükatud. Asun rkl. Martinson'i teise ettepaneku hääletamisele, § 39. esimese lause järele lisada „ja eelpool ülesloetud pühade eelpäevadel peale kella 6 õhtul“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 28 häält, vastu — 33 häält, erapooletuid 1, seega on ettepanek tagasi lükatud. Hääletamisele tuleb rkl. Tammann'i ettepanek, § 39. esimese lõike lõpp lugeda järgmiselt: „harilikkudel nädalapühapäevadel ja teistel pühadel kella 12 päevast kuni kella 2 öösel“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 16 häält, vastu — 32 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Rkl. Ojalt on ettepanek, § 39. lõpp võtta järgmiselt: „...kuni kella 1 öösel“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 18 häält, vastu 31 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Rkl. Ojalt on teine ettepanek, § 39. lõpp võtta järgmiselt: „...—kuni kella 12 öösel, suvituskohtades — suvirestoranides ja teatrimajades kuni kella 1 öösel“. (Hääletatakse.) Ettepaneku poolt on 27 häält, vastu 21 häält, seega on ettepanek vastu võetud.

Nüüd on rkl. Adamson'i ettepanek: § 39. vastu võtta järgmiselt: „Alkoholiliste jookide

müük on täielikult keelatud: kõigil seadusega ja ametlikult tunnustatud pühadel, pühapäevadel ja üleriiklikul karskusepühal. Keeld hakkab maksma laupäevadel ja pühade eelpäeval kell 12 päeval ja kestab järgmise ärpäeva kella 9. Muudel päevadel võib alkoholiliste jookide müük seal, kus need ka kohaltarvitamiseks lubatud, kesta kell 9 hommikust kuni kella 10 õhtul“. (Hääletatakse.) Poolt on 18 häält, vastu 33 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb rkl. Raudkepi ettepanek: § 39. I lõige võtta järgmiselt: „Alkoholiliste jookide müük on täielikult keelatud kõigil seaduses ettenähtud riiklikkudel pühadel ja puhkepäevadel, harilikkudel nädalapühapäevadel ja üleriiklikul karskusepühal.

Nende päevade eelpäevadel on alkoholiliste jookide müük keelatud kell 12 lõunast alates. Muudel päevadel võib kesta alkoholiliste jookide müük seal, kus need kohaltarvitamiseks lubatud, kella 9 homm. kuni kella 12 õhtul“. (M. Laarman, põl: See osa on juba tagasi lükatud, see oli Adamson'i ettepanekus! Hääletatakse.) Poolt on 15 häält, vastu 28 häält, seega on ettepanek tagasi lükatud.

Hääletamisele tuleb § 39 ühes vastuvõetud parandustega. (Hääletatakse.) Poolt on 35 häält, vastu 14 häält, seega on § 39 ühes parandustega vastu võetud.

Aruandja **B. Oja** kannab ette ja eraldi hääletamisel võetakse vastu nähtava enamusega §§ 40—43.

§ 40. Alkoholiliste jookidega kauplemise korra ja aja eelmises § 39. ettenähtud piirides kindlaksmääramine pannakse linnades linnavolikogude, alevites ja valdades maavolikogude peale. Niisama pannakse nende peale sunduslikkude määruste väljaandmine tervishoidlikkude nõuete kohta alkoholiliste jookide müügi-kohtades, mille avamiseks omavalitsuste nõusolek tarvilik. Käesoleva paragrahvi põhjal antavaid määrusi peavad vastavad volikogud otsustama ainult üks kord aastas kõikide vastava omavalitsuse piirkonda kuuluvate müügikohtade kohta.

§ 41. Alkoholiliste jookide müügi luba ei anta enne välja, kui ruumid, kus müüki kavatsetakse avada vastava aktiga kohaseks tunnustatud komisjoni poolt, kuhu kuuluvad kohaliku politsei, omavalitsuse ja aktsiisivalitsuse esitajad.

§ 42. Piirituse müügi kohta on rahaministril õigus kitsendavaid määrusi maksma panna.

§ 43. Rahaministril on õigus käesoleva seaduse piirides tarvilikke juhtnööre ja sunduslikke määrusi välja anda.

Aruandja **B. Oja** (loeb):

„§ 44. Käesoleva seaduse maksmahtakamisega kaotavad maksvuse:

1) Aktsiisiseaduse §§ 486, 524—526, 528, 530, 553—718; 2) ajutise valitsuse poolt 11. märtsil 1919. a. vastuvõetud seadus piirituse valmistamise kohta („R. T.“ nr. 16—1919. a.) § 2. esimene lause; 3) Asutava Kogu poolt 27. aprillil 1920. a. vastuvõetud seadus piirituse ja viinamüügi kohta („R. T.“ nr. 65—1920. a.) 4) Vabariigi Valitsuse poolt 3. sept. 1920. a. vastuvõetud seadus marja- ja puuviljaveinide valmistamise ja müügi kohta („R. T.“ nr. 145/146—1920. a.) § 1. teine lause; 5) Vabariigi Valitsuse poolt 4. aprillil 1921. a. vastuvõetud õlle valmistamise ja müügi seaduse §§ 24., 25. ja 26. („R. T.“ nr. 27—1921. a.); 6) Vabariigi Valitsuse poolt 1. juunil 1921. a. vastuvõetud seadus piirituse ja viina müügi seaduse muutmise ja täiendamise kohta („R. T.“ nr. 48—1921. a.); 7) Vabariigi Valitsuse poolt 6. septembril 1921. a. vastuvõetud napside ja likööride valmistamise ja müügi seaduse („R. T.“ nr. 81—1921. a.) § 15. lõpulause: „ja mitte vähem kui üks pang korraga“, §§ 18-a, 19, § 38. juurde kuuluv märkus 1 ja § 41; 8) Riigikogu poolt 16. detsembril 1924. a. vastuvõetud piirituse ja viina müügi seaduse muutmise seadus („R. T.“ nr. 149—1924. a.)“

Ma teen siin redaktsioonilised parandused, nimelt võtta teises reas „1) aktsiisiseaduse“ järele „(S. k. V. k.)“; kuuendas reas „(„R. T.“ nr. 65—1920. a.)“ asemel peab olema „(„R. T.“ nr. 65/66—1920. a.)“; 16. rea lõpul ning 17. rea algul „§§ 18—a, 19“ peab olema „§ 18 p. a. ja § 19“.

Juhataja **M. Martna**: Asun § 44. hääletamisele ühes aruandja redaktsiooniliste parandustega. (H ä ä l e t a t a k s e.) Nähtava enamusega on § 44 vastu võetud.

6. Riigi majapidamise aruande komisjoni esitis riigikontrolöri aruande kohta o/ü. „Revalise“ asjas.

Riigi majapidamise aruandekomisjoni aruandja **J. Sikkar**: Riigikontrolöri aruanne o/ü. „Revalise“ asjas käsitleb asjatoimetusi, mis pärit Eesti riigi alguspäevilt. Et aruanne alles 6 aastat

pärast aruandes käsitatud operatsiooni toimetamist Riigikogu ette on jõudnud, põhjendatakse aruandes asjaoludega, et ei jõutud ennem arvete õiendamise ja kaupade realiseerimisega lõpule.

O/ü. „Revalise“ kaudu toimetatud kaubaostmise operatsiooni tagajärjel on Eesti riigile

tekinud suurem välisvõlg, mispärast tähendatud aruanne eriti tähtis. Aruande tähtsust silmas pidades on riigikontrolör o/ü. „Revalise“ aruande revideerimisele ka erilist tähelepanu pühendanud ja selle üle põhjaliku aruande kokku seadnud.

Riigi majapidamise aruande komisjon, läbi vaadates riigikontrolöri aruannet o/ü. „Revalise“ asjas, on arutanud seda peasjalikult seisukohtadelt:

1) kas sarnane, nagu aruandes käsitatud, kaubaostu operatsioon on Eesti riigile üldiselt tarvilik olnud;

2) kas on o/ü. „Revalise“ kaudu toimetatud kaubaostmise operatsiooni läbiviimisel küllalt silmas peetud riigi huvisid.

Seisukohta, kas ülaltähendatud operatsioon äriliselt kasulik või kahjulik on olnud, pole komisjon kaalunud, sest riik on suurema osa ostetud kaupadest oma majapidamises ära kasutanud ja peale selle pole võimalik võrdluseks saada toleageid välisturu vabamüügi hindu.

Kaaludes riigikontrolöri aruannet o/ü. „Revalise“ asjas esimesest seisukohast, tuli komisjonil arvestada riigi üldise majandusliku seisukorraga, mis valitses operatsiooni algul.

Nagu teada, valitses 1919. aastal meil sõja tagajärjel üldine majanduslik kitsikus, eriti oli suur puudus toiduainetest, mispärast väljast sissevedu oli hädatarvilik. Kuna Eesti riigi välisostujõud otsekohe maksetava raha eest väikene oli, pidi ära kasutatama võimalikult kõiki laenuksostu võimalusi.

Sarnasena osutus ka Ameerika Ühisriikide sõjaväe varustuse likvidatsiooni komisjonilt kaupade ostmine, kus nõus oldi Eesti vabariigi võlakohustuste vastu kaupu müüma. Otsekohe aga riigivalitsustele Ameerika sõjaväevarustuse likvidatsiooni komisjon Ameerika Ühisriikide senati otsuse põhjal kaupu ei müünud, vaid müüs neid erafirmadele. Nimetatud põhjustel oli ka Eesti vabariik sunnitud kaubaoste Ameerika sõjaväevarustuse likvidatsiooni komisjonilt komisjonäri kaudu tegema, milleks o/ü. „Revalise“ ellu kutsuti.

Seisukohta, kas on o/ü. „Revalise“ kaudu toimetatud kaubaostmise operatsiooni läbiviimisel küllalt silmas peetud riigi huvisid, kaaludes, peab komisjon oma kohuseks ära märkida, et aruandes ei leidu andmeid, mis tõendaksid, et operatsiooni toimetamisel oleksid aset leidnud väärnähtused, mis kannavad kuritahtlikku iseloomu. Nimetatud asjaolu kinnitas ka komisjonis viibiv riigikontrolör.

Kõige selle juures ei saanud aga komisjon vaikides mööda minna üldisest korraldamisest ja lohakusest, mis valitses o/ü. „Reva-

lise“ sisemises asjaajamises, kaupade vastuvõtmisel ja transporditeerimisel. Puudusid üldised korraldused operatsiooni juhtide poolt. Seda puudust iseloomustab selleaegse kaubandus-tööstusministri, kes selle operatsiooni peajuht, korraldus: „võtke vastu, mis Teile antakse, laadige ja saatke ära“. Suured lahkuminekul tulevad kaupade vastuvõttelehted vagunitesse ja sealt väljalaadimise andmete vahel, mis pärast pole võimalik jälgida kaupade liikumist transporditeerimisel ega kindlaks teha, kuskohal kuipalju kaduma läks. Aruande järgi on ühes linnas vagunisse laaditud loomaliha, kuna vastuvõttelekohas samast vagunit on välja laaditud kartulid.

Ülesloetud puuduste vabanduseks tuuakse aruandes valitsuse esitajate ja komisjonis komisjoni liikmete poolt asjaolud, et meil puudusid sel ajal kogenenud välisesitused ja ei olnud võimalust operatsiooni toimetamise juurde välismaal leida tarvilikku hulka ustavaid inimesi. Näiteks laaditi 20—30 vagunit päevas kahe inimese järelevalvel, mis pärast põhjalik kontroleerimine kaupade üle, mis enamjagu kastides, võimatu oli. Samuti põhjendatakse transporditeerimisel ettetulnud korratusi viletsate transporditeerimise võimalustega. Näiteks läksid raudteel terved vagunid jäljetult kaduma. Kõigesuurem kaupade kaotsimineku sündis a/l „Russi“ põhjaminekuga, kuid kuipalju, pole andmete puudusel võimalik kindlaks teha. Ameerika Ühisriikide valitsus on sellel arvel meie võlast kustutanud summa, mis katab ligikaudu kõik meil transporditeerimisel tekkinud kaotsiminekul.

Ägedaid vaidlusi tekitas komisjonis o/ü. „Revalis’ega“ lepingu lõpetamisel tema peaosanikule suurema tasu maksamise küsimus. Komisjoni enamuse oli arvamis, et Vabariigi Valitsus on siin talitanud riigi huvides lõpetades riigile ebasoodsa lepingu enne tähtaega.

Kõigil neil põhjustel esitan komisjoni nimel vastuvõtmiseks järgmise esitise:

„Riigikogu, ära kuulates riigi majapidamise aruande komisjoni ettekande riigikontrolööri aruande kohta o/ü. „Revalis’e“ asjas, leiab, et Ameerika Ühisriikide sõjaväevarustuse likvidatsiooni komisjonil Eesti vabariigile umbes 12 miljoni dollari eest ostetud kaupadest on osa korratu vastuvõtmise, transporditeerimise, laevadele laadimise ja ärasaatmise tõttu kaduma läinud, millises summas aga, on võimatu täpselt kindlaks teha, kuna ülevaatlik aruanne o/ü. „Revalis’e“ kohta puudub.

Silmas pidades Eesti riigi rasket majanduslikku seisukorda operatsiooni läbiviimise ajal ja asjaolu, et Ameerika Ühisriikide sõjaväevarustuse likvidatsiooni komisjon nõus ei olnud otsekohe Eesti Vabariigi Valitsusele

kaupu müüma, oli komisjonäri kaudu toimetatud kaubaostmise operatsioon teatud määral paratamatu.

Arvestades olukorraga, millises tuli nimetatud operatsioone toimetada ja asjaoluga, et Ameerika Ühisriikide valitsus on meie võlasummast maha kustutanud summa, mis vastab kadumaläinud kaupade väärtusele, läheb Riigikogu päevakorras edasi“.

Juhataja M. Martna: (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on riigi majapidamise aruande komisjoni esitis vastu võetud.

7. Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus — I lugemisel.

Rahaasjanduse komisjoni aruandja M. Laarmann: Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus on alguse saanud Vabariigi Valitsuselt. Nimelt on niisugune asjaolu, et Riigikogu vali-

mise ja rahvahääletamise puhul on suur osa kuludid lasunud omavalitsuste peal, mis õieti oleks tulnud riigi kanda võtta. Need kulud on omavalitsustel väga rasked kanda olnud. Kui võtame näiteks suuremad linnad, Tallinna ja Tartu, siis näeme, et need kulud on sajatuhandetesse markadesse ulatanud. Nii on III Riigikogu üldkulud valimiste puhul 752.000 marka Tallinnas ja 285.000 marka Tartus. Omavalitsustele vastu tulles on valitsus seaduseelnõu kokku seadnud, mille järgi ta võtab nagu varemalt mitte ainult jaoskonna komisjonide ja ringkonna komiteede asjaajamise kulud riigikassa arvele, vaid ka teised kulud. Rahaasjanduse komisjon tegi valitsuse eelnõus ainult selle muudatuse, et tasuandmine omavalitsustele sünnib sellekohaste normide järgi, kus omavalitsuste piirkonna kindlaksmääramisel arvesse võetakse hääleõiguslike kodanikkude arv, ja Riigikogu juhatuse hooleks jääks tasumaksimise norm kindlaks määrata iga omavalitsuse kohta. Et suuremad lahkuminekul on omavalitsuste kuludes selgub sellest, et minul olevate andmete järgi on tõusnud Riigikogu valimise kulud mõnes kohas 10 korda suuremaks kui teisel. Nii on Paldiski linnas iga hääleõigusliku kodaniku peale langenud 13 mrk. neid valimise kuludid. Aga mõnes kohas on need väiksed olnud, näiteks Kuresaares 1,7 marka jne. Selle uue seaduse järgi saaksid omavalitsused raha hääleõiguslike kodanikkude arvu järgi, ja sellepärast peaksid nad siis kulude asjas ettevaatlikud olema ja ei võiks liigseid kuludid teha. Nüüd oli tihti nende kulude hulgas

niisuguseid, mille üle kahtlus võib tekkida. Näiteks oli ühes omavalitsuses valimise kulude hulka võetud õige tuntav summa kütmise jaoks, kuigi valimised olid soojal ajal jne.

Ma teen ettepaneku, seaduseelnõu I lugemisel vastu võtta.

R. Penno (as): Lugupeetud Riigikogu liikmed! See seadus iseendast, mis rahaasjanduse komisjoni aruandja siin meile teatavaks tegi, käsitab ainult üht küsimust Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seadusest, nimelt seda, et ta siin näeb kulusid kandvaks asutuseks omavalitsuste asemel keskvalitsuse.

Kuna aga meie viimastel päevadel, eriti viimase valimise ja vast olnud rahvaalgatuse puhul nägime, et ka hiljuti teise Riigikogu poolt vastuvõetud seadus nii mitmeski kohas veel puudulik on ja muutmist nõuab, siis ei ole otstarbekohane, kui hakataks üksikute novellide kaupa neid muudatusi läbi viima. See küsimus, mis Vabariigi Valitsuse algatusel rahaasjanduse komisjoni ettepanekul meile otustamiseks esitatud, ei ole niivõrt suure või kiire tähtsusega, et see just täna või lähematel päevadel otsustamisele peaks tulema. Mina arvan, et oleks otstarbekohane, kui selle seadusega kõrvaldatakse kõik avalikuks tulnud puudused.

Selles mõttes teen ettepaneku, seaduseelnõu enne I lugemisele võtmist anda kodukorra komisjoni. Läänud Riigikogu ajal oli meil küll erikomisjon, kes seda Riigikogu valimiste ja rahvaalgatuse seadust Riigikogu ülesandel läbi vaatas, aga mulle näib, et kodukorra komisjon oleks küllalt kompetentne neid ilmsikstulnud puudusi ja vigu kõrvaldama ja sellepärast oleks otstarbekohane kodukorra komisjoni kätte see anda.

Otsekohe juhatus ei ole seda küsimust arutanud, aga mulle on tulnud üksikute juhatuse liikmetega täna kõneledes see teadmine, et oleks siiski otstarbekohane see seadus komisjoni anda. Kodukorra komisjon võiks ise üles võtta seaduse muutmiseküsimuse, kas täies ulatuses, või võiks ka siia seadusesse sisse redigeerida ainult need puudused, mis seni ilmsiks tulnud.

J. Piiskar (stp): Ma tahaksin tähelepanu juhtida mõnesuguste raskuste peale, mis siis võiksid maad leida, kui see seadus ettepanekud kujul vastu võetakse. Lahtiseid küsimusi, mis tuleksid lahendada vähemalt juba järgmisteks valimisteks, on muudetavas valimisseaduses palju. Need tuleksid ühekorraga arutamisele võtta. Ei saa sellepärast otstarbekohaseks pidada ainult ühe paragrahvi

muutmist ei vormiliselt ega sisuliselt. Riigikogu juhatuse peale valimiskulude tasumist panna, ei saa otstarbekohaseks pidada nimelt sellepärast, et Riigikogu juhatus on asutus, kelle otsuste peale väga raske, antud korral minu arvates võimatu edasi kaevata. Kui siin peaks juhtuma mingisugune viga ja küsimus otsustataks mitteotstarbekohaselt, siis neil, kes asjast huvitatud, ei ole mingisugust võimalust asja parandada lasta, või seesama asutus peab oma otsuse ise ümber otsustama. Selles mõttes, kui tahetakse valijate nimekirjade pidamise kulud määrata riigi kanda, siis võib need summad määrata mõnesuguste teiste asutuste kaudu, näiteks kas või siseministeeriumi eelarve kaudu. Ma mäletan eelmistest Riigikogu valimistest ja nende kulude tasumise ajajärgust, nagu ka aruandja tähendas, et nende kohta esitati väga mitmesugused nõuded. Nendest suudeti rahuldada ainult osa, kõike selgitada ei ole võimalust. Ka tulevikus ei ole Riigikogu juhatusel niisugust aparati käsutada. Kuid siseministeeriumil on võimalus korraldada omavalitsustele antud summade tarvitamise üle revisjon.

Kui summad määrata normide järgi, siis ei ole ka see kerge läbi viia, sest nende normide väljatöötamine ei ole nii lihtne, eriti kui aluseks tahetakse võtta põhimõtte, et summad maksetakse vastavalt elanikkude arvule. Näiteks kui võtame mõne väiksema linna, kus ei ole kuigi palju valimisraioone, kus elanikud elavad lähestikku, siis ei teki seal üldse mingisuguseid raskusi. Kui aga võtame maakoha, näiteks kus palju soid ja rabu, ja kus elanikud elavad harvemalt kui linnades, ja kui seal hakata kontroleerima nimekirjade kokkuseadmist, siis võib seal palju suuremaid kulusid tekkida.

Lõppude-lõpuks — uute valimisteni on veel hulk aega ja seadus on sellega oma kiire iseloomu kaotanud. Oleks see seadus jõuluks vastu võetud, siis oleks seda kasutada saanud omavalitsuste — linnade, alevite ja maavolikogude — valimiste puhul. Nüüd aga ei ole mingit takistust, jätta see praegu vastu võtmata ja anda kodukorra komisjoni, nagu siin ettepanek tehti, kus seadus terves ulatuses arutamisele tuleks.

K. Päts (põl): Austatud Riigikogu liikmed! Minul oli võimalik erikomisjoni tööst osa võtta, missuguse komisjoni kätte oli Riigikogu valimise ja rahvahääletamise seaduse ümber-töötamine eelmise Riigikogu poolt antud. Mina tahaksin nüüd Riigikogu tähelepanu juhtida sellele asjaolule, et sellel erikomisjonil oli väga vähe tööaega selleks, et kõik tarvili-kud parandused läbi viia, sellepärast lõpe-

taski erikomisjon oma töö sooviavaldusega: kui uus Riigikogu kokku kutsutakse, et siis ka uus komisjon moodustataks, kelle kätte tähendatud seaduseelnõu läbivaatamine täies ulatuses anda. Nüüd näeme selle asemel, et uut komisjoni luua, hakatakse seadust paragrahvide ja lõigete viisi parandama, kuna see vist soovitavaid tagajärgi ei anna, sest tõepoolest jäi erikomisjonile valimise seaduses lahtisi küsimusi, mida ei suudetud aja kiiruse tõttu ära otsustada ja Riigikogule esitada. Need lahtiseksjäänud küsimused tuleksid nüüd ära otsustada, teadagi, mitte praegu kevadel, vaid see tuleks jätta sügiseks ja siis katsuda niiviisi talitada, et nende paranduste läbivaatamine ei läheks jälle Riigikogu lõpu peale, nagu see läinud Riigikogu lõpul sündis, sest siis ei jõutud ju midagi enam teha. Kõigil neil põhjustel toetan rkl. Penno ettepanekut, parandus vastu võtmata jätta ja küsimus anda kodukorra komisjonile, kes otsustab, kas erikomisjon on tarvilik või annab Riigikogu selle komisjoni ettepanekul terve seaduse läbivaatamise tema hooleks.

Aruandja **M. Laarman** (lõpusõna): Tõepoolest on lugu nõnda, et praegusel korral ei ole ette näha, et rahvahääletamine või valimine lähemal ajal tuleks. Aga sel korral, kui käesolev seaduseelnõu algatati ja komisjoni anti, oli rahvahääletamine ette näha, ja sellepärast rahaasjanduse komisjoni alamkomisjon vaatas seaduseelnõu läbi ja leidis tarvilikuks selle kiires korras läbi viia. Just sel alusel,

et mitmed omavalitsused tungivalt nõudsid, töötati siseministeeriumis ka sel alusel vastav seaduseelnõu välja. Praegusel korral, mul ei ole muidugi volitust komisjoni nimel rkl. Penno ettepanekut toetada, — aga praegusel korral on tõesti parem, kui parandused ühe korraga seaduses läbi viidaks. Sellele asjaolule tähendati ka alamkomisjonis, et parandused tuleksid ühekorraga ette võtta, aga nagu tähendasin, oli sel korral käesolev seaduseelnõu kiire ja taheti see ruttu läbi viia. Kui lugu nõnda on, et seadus erikomisjoni tahetakse anda, siis leian, et ei ole tarvis neid seisukohti avaldama hakata, mis rahaasjanduse komisjonis aluseks olid, kui seadus sel kujul ja nende parandustega, nagu Riigikogule esitati, vastu võeti. Mina komisjoni nimel ettepanekut — käesolev seaduseelnõu anda kodukorra komisjoni — toetada ei saa, kuid arvan, et seaduseelnõu komisjoni anda võiks.

Juhataja **M. Martna**: Rkl. Penno'lt on ettepanek, Riigikogu valimise, rahvahääletamise ja rahvaalgatamise seaduse muutmise seadus anda kodukorra komisjoni. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on ettepanek vastu võetud. Seega on seaduseelnõu kodukorra komisjoni antud. (Hüüded: Lõpetada!) Nõutakse koosoleku lõpetamist. (Hääletatakse.) Nähtava enamusega on otsustatud lõpetada koosolek. Lõpetan koosoleku.

Koosolek lõpeb kell 14.

Algkirjale alla kirjutanud:

Riigikogu abiesimees **M. Martna**.

Sekretär **M. Juhkam**.